

**mustafa suphi,
kavgası ve
düşünceleri**

mustafa suphi, kavgası ve düşünceleri

INFO-TÜRK AJANSI
(Araştırma-Çeviri-Belge Bölümü)

Tarihsel Belgeler Dizisi: 1
Temmuz 1974

Türkiye Komünist Partisi'nin kurucusu ve ilk lideri Mustafa Suphi'nin mücadeleli yaşamı ve yoldaşlarıyla birlikte Karadeniz'de katledilmesi, Türkiye devrim tarihinin en karanlık safhalarından biridir.

Bu kitabın birinci bölümü, Sovyet bilimadamı Rozaliyev'in "Mustafa Suphi" adlı araştırmasının türkçe çevirisinden, ikinci bölümü ise, Mustafa Suphi'nin çeşitli yazı ve konuşmalarından oluşuyor.

Mustafa Suphi'nin yarım yüzyıl önce konuşulan türkçe ile yazılmış düşüncelerinin bugünkü kuşaklar tarafından da kolayca anlaşılabilmesi için kitabın sonuna bir de sözlük eklenmiştir.

Y.N.ROZALİYEV

mustafa suphi

MUSTAFA SUPHI

*Ben yanmasam
Sen yanmasan
Biz yanmasak
Nasıl çıkar
Karanlıklar
Aydınlığa*

Nazım Hikmet'in bu seçkin sözleri, Türk komünistleri için söylenmiştir. Binlerce kahraman canlarını halkları için verdiler ve her seferinde düşenlerin yerini yeni savaşçılar doldurdu. Türkiye emekçileri, bütün dünyanın ilerici insanları, onları saygıyla anar. Hayatlarını kavgada yitiren savaşçıların arasında ilk yeri Mustafa Suphi ve ondört yoldaşı alır. Onlar, alçakça tezgahlanmış bir tuzakta, kiralık katiller tarafından öldürüldüler. Sonradan Mustafa Suphi ve arkadaşları için Nazım Hikmet şöyle demişti:

"Onlar, halkımın yetiştirdiği en bilinçli insanlardı. Sadece en bilinçli değil, en yigit insanlardı."

Mustafa Suphi'nin bütün bilinçli hayatı, Türkiye işçi ve sosyalist hareketinin gelişmesine kopmazca bağlıdır. O bu hayatı, düümüyle devrimci olanaklarına cansiperane inandığı işçi sınıfına vermiştir. Komünist Enternasyonal'in 1919 Mart'ındaki Birinci Kurultayı'nda Mustafa Suphi şöyle diyordu: "Dünya derviminin geleceğinde Türk proletaryası saygın bir yer tutacaktır. Biz, Türk proletaryasının bütün gücünü dünya toplumsal devriminin gelişmesini desteklemek yönünde kullanacağına inanıyoruz."

Sarsılmaz devrimci, seçkin kuramcı, büyük örgütçü, yetenekli edebiyatçı ve söylevci...bu insanın özellikleri kısaca bunlardır. Onun hayatı ve ölümü, sözün en yüksek anlamıyla, bir zaferdir.

o o o

Mustafa Suphi 1883 yılında Samsun'da^o doğdu. Babası Ali Rıza Bey, büyük bir memurdu. M. Suphi orta öğrenimini, o sırada Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı bulunan Suriye'de gördü. Liseyi bitirince, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi. Burada, Türkiye'nin bu eski başkentinde, devrimci harekete katıldı. Buna, kendi eliyle doldurduğu Doğu Halkları Birinci Kurultayı delegelik kartı tanıklık etmektedir. Suphi'nin yaşamının bu dönemi üstüne ayrıntılı bilgimiz yok. Türkiye'de bu sırada doğan bir çok gizli öğrenci örgütlerinden birine girdiği anlaşılmaktadır.

^o) Samsun'a bağlı Giresun İli (ç.)

Üniversiteyi bitirdikten sonra öğrenimine devam etmek için yurt dışına çıktı. İki yıl Paris'te Sorbonne Üniversitesi'nde sosyoloji öğrenimi gördü. Çalışmasının sonucunda "Türkiye'de tarım kredi kooperatiflerinin durumu ve geleceği" tezini yazdı ve başarıyla savundu. Bu çalışmaya Fransa'da 1911 yılında toplanan Kredi Kooperatifleri Kurultayı'nda yüksek değer verildi. Tezin bir bölümü daha sonra Roma Uluslararası Tarım Enstitüsü'nce yayınlanmıştır.

Paris, o sırada Türk devrimci sürgünlerinin merkeziydi. Üyeleri *Jön Türk* diye adlandırılan burjuva-derebeyi, ulusçu "İttihat ve Terakki" Partisi'nin Merkez Komitesi uzun süre bu şehirde yerleşmişti.

1907'te Paris'te, Sultan Abdülhamit'in despotik rejimine karşı savaşan parti ve kümelerin temsilcilerini birleştiren bir kurultay toplandı. Yine bu şehirde *Jön Türkler*'in bazı gazeteleri yayınlanmaktaydı.

Suphi, *Jön Türkler*'in dar çerçeve içinde kalan görüşleriyle yetinmiyordu. İlgisini gitgide sosyalist öğretiye yöneltti. Paris'te sosyalist literatürü yakından tanıma olanakı buldu ve II. Enternasyonal'in Uluslararası Sosyalist Bürosu üyeleriyle ilişkiler kurdu. Emperyalizmin, sömürgeciligin ve savaşın düşmanı seçkin devrimci Jean Jaures'le sık sık görüşüyordu. Bu karşılaşmalar onda derin izler bıraktı. Sonradan Komintern'in I. Kurultayı'nda Suphi şöyle demiştir: "*Jaures'in dostları onun başlattığı kavgayı hiçbir zaman bırakmadılar; ve şimdi burada, Rusya'da, Türk devrim ocagını örgütlediler.*"

Fransa'da bulunduğu sırada Suphi, *Tanin* Gazetesi'nde çalışmaktaydı. Muhabir olarak gönderdiği haberler ve makaleleri genel olarak işçi sınıfı ve sendikal hareket üstünedir. Fransız proletaryasının hayatını ve savaşını tanımış olmak, genç Suphi'nin sosyalist dünya görüşünün oluşmasına yardım etmiştir.

Suphi Fransa'da iken, 1908 yılında Türkiye'de *Jön Türk Devrimi* diye adlandırılan ve ülkede anayasal monarşi rejimi kuran burjuva devrimi gerçekleşti. Fakat ülke yine eskisi gibi ekonomik ve siyasal bakımdan emperyalist devletlere tam bağımlılık içinde kalmış ve emekçilerin durumu hiç de düzelmemişti. İşçiler, kendi hayati çıkarları için kavgaya giriştiler. Birkaç yıl süresince, İstanbul'da demiryolu, tütün, debbag, basımevi v.b. işçilerinin grevleri birbirini izledi. 1911 yılında İstanbul ve İzmir'de Fransız-İngiliz Reji Tütün Kumpanyası işçilerinin büyük grevleri patlak verdi. Grev başkentte 40, İzmir'de 20 gün sürdü. İşçiler istediklerini elde edemediler. Fakat onların kavgaları genç Türk proletaryasının kararlılığını ve dayanışmasını gösteriyordu.

Aynı yıllarda ilk sosyalist örgütler kurulmaya başlandı. 1909 yılında İstanbul ve İzmir'de yeraltı kümeleri oluştu ve 1912'de İzmir'de toplanan Türk Sosyalistleri Kurultayı'nca Osmanlı Sosyalist Partisi'nin kurulması kararı alındı. Bu parti II. Enternasyonal'e girdi. Parti sosyalist literatürün yayınına girişti ve türkçe, yunanca, bulgarca ve ibrance gazeteler yayınladı. Sendikalarla sıkı bağlar kurdu. Meclis seçimlerine

katılan parti temsilcileri birkaç sandalye elde ettiler. Parti İş Kanunu'na ilişkin bir kanun tasarısı getirdi.

Yurda dönen Suphi, İstanbul Yüksek Ticaret ve Tarım Enstitüsü'nde ekonomi politik dersi vermeye başladı. 1912 yılında "Milli Anayasacılar"^o adıyla bir topluluk kurdu ve "İfham" Gazetesi'ni çıkarmaya başladı. Bu gazetenin sayfalarında, emekçilerin umutlarını boşa çıkaran Jön Türk hükümetlerinin gerçek yüzünü gösterdi ve hükümetin savaş serüvenlerini, emekçilere birçok acılar getiren Balkan Savaşları'nı cesaretle protesto etti.

Hükümet Suphi'ye, yigitçe savaşını, onu bir yıl sonra asılsız bir suçlamayla tutuklayarak ve 15 yıl hükümle Sinop'a sürerek ödetti. Suphi, 1914 yılı başında Sinop'tan deniz yoluyla Rusya'ya kaçmayı başardı.

I. Dünya Savaşı başladığında Mustafa Suphi Batum'daydı. Düşman bir devletin yurttaşı olarak tutuklandı ve Kaluga'ya, sonra da binlerce Türk savaş tutsağıyla birlikte Ural'a gönderildi. Yurttaşlarıyla birlikte Ural fabrikalarında çalışan Suphi, bir küme arkadaşıyla, askeri üniforma altındaki bu cahil ve ezilmiş işçi ve köylüler arasında propaganda çalışmasına girişti ve onlara olayların içyüzünü, ülkede emekçilerin ağır durumlarının nedenlerini anlattı. Suphi ve arkadaşları, gizli bolşevik örgütlerle ilişki kurarak onlardan sosyalist yayın elde ettiler.

^o) Milli Meşrutiyet Fırkası (Ç.)

Bolşeviklerin yardımı, Suphi'nin çalışmasını daha belirgin bir amaca yönelttiği ve daha etkili kıldığı gibi, Türk devrimcilerinin gelecek yolunu da parlak bir ışıkla aydınlattı. Burada, Ural'da gizli devrimci çalışmanın ağır koşullarında ve Çar jandarmasının sürekli gözetimi altında, Mustafa Suphi 1915 yılında Rus Sosyal Demokrat Partisi Bolşevik kanadına üye yazıldı. Gizli devrimci çalışmanın ve Rus işçileriyle ilişkinin sonucunda Suphi, ateşli bir profesyonel devrimci, leninist, inançlı bir enternasyonalist olmaktadır. Sonradan Suphi'nin kendisi de özellikle Rusya'da, Ural'da Rus işçileriyle birlikte çalışarak Türk savaş tutsaklarının gerçek devrimci bir ruh edindiğini, proletarya dayanışmasını pratik içinde öğrendiklerini belirtmiştir.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi, Türk savaş tutsaklarının ve tutuklularının, bu arada Mustafa Suphi'nin durumunu da kökünden değiştirdi. Suphi devrimin ilk gününden itibaren. Ekim'in zaferini savunmaya fiilen katıldı. Onun bir yandan enternasyonalist devrimci, öte yandan büyük bir yurtsever olarak seçkin nitelikleri, bu dönemde ayrı bir güçle kendini gösterdi.

Dönemin son derece ağır ve karışık koşullarında Mustafa Suphi, seçkin bir sebat ve ısrarla ana amacını gerçekleştirmeye girişmektedir. Bu amaç, çürümüş sultan rejimine karşı savaşıacak ve Rusya'da devrimi koruyacak bir Türk devrimci örgütü yaratmaktır.

Geniş bir aydınlatıcı çalışma ve bütün sosyalistlerin birleştirilmesi zorunluluğu, türkçe bir komünist gazete yayınlanmasını gerektiriyor-

du. Mustafa Suphi, 1918 yılında *Yeni Dünya* adıyla bu gazeteyi yayınlamaya başladı. Yeni Dünya türk devrimcilerinin mücadele organı oldu. Bu gazetenin yayınlanması, Mustafa Suphi'nin büyük çabalarıyla gerçekleşmiştir.

Yeni Dünya'nın yöneticisi olarak Suphi, 1918 Haziranı'nda, Kazan'da, Türk Savaş Tutsakları Sosyalist Örgütleri Temsilcileri Kurultayını topladı. Bu kurultayda "*Rus devrimci proleter yasıyla omuz omuza, saptanmış amaca gitmek*" kararı alındı. Kararda, "*bütün yoldaşlarımız, ellerindeki her türlü araçla Sovyet iktidarını desteklemekle yükümlüdür,*" deniliyordu.

Suphi, 1918 Temmuz'unda Moskova'da toplanan Türk Sol Sosyalistleri İlk Kurultayı'nın da örgütçüsü ve yöneticisidir. Bu kurultayda tek bir örgüt olarak birleşen kümeler, gelecekteki Türk Komünist Partisi'nin kurucu üyelerinden biri olacaktır. Suphi, bu birleşik sosyalist örgütün başkanı seçilmişti. Yine o, Astrahan, Saratov, Kazan, Samara ve Riyazan'da oluşan Türk savaş tutsakları birliklerini de yönetmekteydi.

Yeni Dünya'nın yürüttüğü güçlü propaganda ve Rusya'daki Türk sosyalistlerinin eylemleri, Sultan hükümetini son derece tedirgin ediyordu. Bu hükümet protesto üstüne protesto gönderiyor, Suphi ve eylem arkadaşlarının Türkiye'ye geri verilmesini istiyordu.

Suphi aynı yoğun eylemi Dogu Halkları Komünist Örgütleri Merkez Bürosu'nda da göstermekte idi. Marksist kuramı derinliğine kavrayan, ulus-

lararası hukuk, Dogu ve Batı felsefel öğretileri alanlarında muazzam bilgi sahibi olan, birkaç yabancı dili mükemmelen bilen, çeşitli Asya halkları geniş emekçi yığınlarının düşünce, özlem ve umutlarını tanıyan Suphi, kısa sürede çok güç koşullarda, dogu dillerinde yayın çalışmasını gerçekleştirdi. Birçok bildiri, gazete ve dergiler için makaleler yazdı. Önemli siyasal metinlerin ve marksizm-leninizm temel yapıtlarının türkçeye çevrilmesini örgütledi. *Komünist Partisi Manifestosu* ve Lenin'in *Rusya ve Dogu'nun Bütün Müslüman Emekçilerine* ve RSFSR Dışişleri Halk Komiseri'nden *Türkiye'nin işçi ve köylülerine* mesajları da bu sırada türkçeye çevrildi. Çevirilerin birçoğunu Suphi'nin kendisi yaptı. Türkçeye çevrilen bu kitap, broşür ve makalelerle, Türkiye Komünist Partisi'nin kurulması, tüzük ve programının hazırlanmasına yardımcı birlikte, emekçiler arasında uyarıcı çalışma amaçlanıyordu. Çevirilerin dilinin aydın ve anlaşılır olmasına ve bunların Türkiye'de yayılmasına büyük önem veriliyordu.

Dogu Halkları Komünist Örgütleri Merkez Bürosu'nun çalışmaları üstüne 1919 yılı Mart ayında yayınladığı bilançoda Mustafa Suphi, bir yıl içinde, çeşitli dillerde, 6 milyon nüshadan çok gazete, broşür ve bildiri yayımlandığını belirtmektedir.

Aynı yazısında Mustafa Suphi şöyle söylüyordu: "*Dogu, dünya emperyalizminin cephe gerisi ve besin kaynağıdır. Eger Dogu kalkar ve elini sosyalist batıya uzatırsa, emperyalizm kuşatılmış olur ve o zaman dünya sosyalizminin zafer saati*

çalar. Merkez Komitesi, özellikle bunun için Doğu halklarının uyandırılmasını kendine temel görev edinmiştir. Özellikle bunun için sesimi yükseltiyorum: Yaşasın ezilen Doğu halklarının, Rusya ve Avrupa sosyalist işçileriyle devrimci birliği!"

Mustafa Suphi, Komintern'in I. Kurultayı'nda büyük bir söylev verdi. Söylevinde, Rusya'da bulunan Türk işçi ve köylü temsilcilerinin "kapitalle savaşa girmeye karar verdiklerini" belirterek "Eger Fransız-İngiliz kapitalizminin başı Avrupa'daysa, işkembelerinin Asya'nın bereketli topraklarında olduğunu herkes bilir. Bizim, Türk sosyalistlerinin başlıca ve ilk görevleri, Doguda kapitalizmin köklerini sökmektir," dedi.

Türk devrimcileri, Ekim devriminin muazzam uluslararası önemini iyi kavramışlardı. Mustafa Suphi, Sovyet egemenliğinin "bütün ezilen halklara ve sınıflara büyük bir kurtuluş umudu verdiğini" söylüyor, bütün güçleriyle Ekim Devrimi'ni savunmayı kendine görev biliyordu. Suphi, Türk savaş tutsakları arasında büyük mitingler düzenliyor, Sovyet egemenliğinin anlam ve önemini açıklıyor, Beyaz Orduculara ve müdahalecilere karşı savaşacak gönüllü birlikler örgütlüyordu. Bir çok öteki halkların temsilcileri gibi, Türk gönüllüleri de, elde silah, Ekim Devrimi'ni savunular. Suphi'nin Sovyet Rusya bölgelerinde, Müslüman halk arasında eylemleri de büyük önem taşır.

1919 yılı yazında Komintern'in Güney Bürosu'nda görevlendirilen Suphi, başlıca Odesa ve Kır-

ırım'da çalıştı. Bölge halkı ve İstanbul ve Anadolu'dan Kırım'a gelen Türkler arasında marksizm-leninizm ülküsünü yayıyor, komünist hücreler, Sovyet egemenliğinin savunulması için gönüllü birlikler örgütlüyordu. *Yeni Dünya*, Suphi'nin yönetiminde yayınını bu kez Simferopol'de devam ettirmektedir.

Suphi'nin Kırım'daki çalışması büyük yarar sağladı. Örneğin Sovyet gazetesi *Ulusların Hayatı*'nın 25 Mayıs 1919 tarihli sayısında şu haber veriliyordu: "İstanbul'dan Yalta'ya gelen 100 denizci, Bolşeviklerin temsilcisi olarak Suphi'nin söylevini büyük coşkuyla dinlediler. Denizciler, Türk halkı arasında Bolşevizmin büyük bir popularizm kazandığını belirttiler." Bu sırada Suphi, İtilaf devletlerinin işgaline karşı Türkiye'de partizan hareketinin güçlendirilmesini, Türk komünistleri, sosyalistleri ve bütün yurtseverlerin en önemli görevi saymaktadır. Rusya'da bulunan bir çok Türk komünisti, savaşa katılmak için anayurda gitmeye can atıyorlardı. Suphi her türlü yardımı gösteriyor, onları sosyalist yayınla donatıyor, İngiliz işgali altındaki İstanbul'a ve müdahalecilerin zaptettiği Anadolu şehirlerine girmelerini sağlıyordu.

Komünistler, müdahalecilere karşı savaşçıların ilk saflarında yer almaktaydı. 1920 yılı Mayıs ayında Türk komünistlerinin kurmayı başardıkları partizan birlikleri, işgalci ordulara karşı başarıyla savaştılar. Komünistlerin İstanbul'da müdahaleci ordular arasında giriştiği büyük uyarıcı çalışma, İngilizleri savaş birliklerinden birini şehirden çıkarmak ve yeniden örgütlemek zo-

runda bıraktı. Bütün sosyalist ve komünist küme ve örgütlerin birleşik eylemi o dönem Türk sosyalistlerinin önemli bir başarısıdır.

Mustafa Suphi Kırım'da, yerli halkın yanısıra Türk, Romen ve Bulgarların da katıldığı Dogu Enternasyonal Birliği'ni örgütledi. Bu birlik, Beyaz Ordu General Slaşçev'in kuvvetleri karşısında başarıyla savaştı.

1919 Agustosunda Denikin'in Rusya'nın güneyine asker çıkarmasından sonra, Mustafa Suphi, Komintern'i, Güney Bürosu'nda çalışan Türk, Bulgar, Yunan ve Romen komünistleriyle birlikte, kuzeye doğru yürüyen efsanevi 12. Ordu'ya katıldı. Arşivde saklanan mektubunda Suphi, bu ordunun kahramanlıklarını ayrıntılı olarak anlatmaktadır. "Sagdan Makno ve Denikin, soldan Romenler ve Zelyoni, önden Petlyura, arkadan yine Makno ve Denikin ve bir başka alçak." Durum çok çetindi ve savaşlar ardsız arsız sürmekteydi. Sefere katılanlar, özellikle komünistler büyük kahramanlık ve direşkenlik gösteriyorlardı. Suphi mektubunda, yabancı ülkelerden komünistlerin -Komintern işçilerinin- yigitligini belirterek, bunların "içlerinde yaşlılar da olmak üzere, elde silah, Kızilordu'yla birlikte yürüdüklerini, savaşçılarla aynı kazandan yediklerini ve nerede tehlike büyükse oraya atılmaya hazır olduklarını yazmaktadır.

Çeşitli halklardan gelen Kızilordu savaşçıların kardeşçe dayanışması, Suphi'yi çok etkilemişti: "Bütün yanlardan çevrilen ordunun saflarında kardeşlik ve birlik duygusu güçlendi," diye yazmaktadır. Suphi mektubunu Kızilordu'nun kah-

ramanca eylemine övgüyle ve "Rus devrimcilerinin en güç koşullarda bile amaçlarına varacaklarına" olan inançla bitirmektedir. Bu sıralarda İngiliz istihbarat servisleri Mustafa Suphi'yi yakalamak ve ortadan kaldırmak için her çareye başvurmuşlardır. Bunu başaramayınca, İngiliz ajanları, Türk devrimcisinin öldüğü haberini yaydılar. Aynı mektubunda Suphi, bu söylentileri de yalanlamaktadır. 12. Ordu'nun kuşatmayı yarışından sonra Suphi Moskova'ya geldi ve Komintern'deki çalışmasına devam etti.

Suphi, aynı zamanda, yurda dönmeye de hazırlanıyordu. Türk halkının ulusal kurtuluş savaşı büyük bir boyut kazanmıştı. Harekete gelen halk yığınları, Rusya halklarının devrimci mücadelesinin de etkisiyle, sömürü ve baskının her biçiminden kurtulmak zorunluluğunu kavramışlardı.

Ulusların Hayatı'nda, Türkiye'de Sovyetler Birliği'ne olan sempatinin arttığını ifade eden mektuplar yayınlandı. Bunlardan birinde şöyle deniliyordu: "Burada, Anadolu'da, Rusya'daki harekete ve Lenin adına büyük bir ilgi duymaktayız. Türk işçilerinin toplumsal devrimini Türkiye'nin tek kurtuluşu olarak görüyoruz." Yine bir başka mektupta ise şöyle denilmektedir: "Herkes, devrimci, yeni Rusya'nın dostluguna inanıyor. Herkes, Rus Sovyet Cumhuriyeti'ni, Avrupa'nın aşağıladığı ve soyduğu Türk halkının tek savunucusu olarak görüyor."

1920 Nisan'ında Mustafa Kemal başkanlığında kurulan burjuva-toprak sahibi hükümeti, partizan birliklerini denetim altında tutmak, kurtuluş

hareketinin başına geçmek ve bu hareketi sadece yabancı müdahaleciye karşı savaşın sınırları içinde tutmak için çabalarını artırdı: Mustafa Suphi, Türk ulusal burjuvazisinin ikili, çelişkili politikasını açığa çıkardı; işçi ve köylü kitlelerine tek doğru yolun bütün dünya proletaryasının ezenlere karşı birleşmesi olduğunu gösterdi.

Suphi, Türkiye'de yeni toplumun kurulabileceğine içtenlikle inanıyordu. 1920 Temmuz'unda *Yeni Dünya*'da şunları yazmaktadır: "Bugün Avrupa ve İstanbul'un satılık ajanlarıyla eşit olmayan bir savaşta kanlarını akıtan işçi, köylü ve asker yoldaşlarımız, bu kardeşi kardeşe kırdıran savaştan sonra yeni egemenliğin yine eski kan içicilerin, melun paşaların ve agaların eline geçmesinden memnun olacaklar mı? Yine haksız, hukuksuz kalmayı isteyecekler mi? Şüphesiz ki, hayır... Yeni egemenlik, aşağıdan, hayatın içerilerinden, dövüşen emekçi halkın katılımıyla kurulmalıdır. Böyle bir egemenlik ancak kararlı mücadeleyle yaratılabilir, ancak böyle bir halk egemenliği, zalimlere karşı savaşta başarı kazanabilir. Biz, Türk işçi, köylü ve askerlerinin gerek böyle bir mücadeleye, gerek örgütlenmeye yeteneklerinden kuşku duymuyor ve bunun için diyoruz ki: *Yaşasın Türk işçi, köylü ve askerlerinin iktidarı!*"

Türkiye için bu gerçekten çok güç mında Mustafa Suphi, yurda dönmeye can atıyordu. Halk yığınlarıyla birlikte olmak, savaşa bizzat katılmak istiyordu. Fakat yolları, beyaz orduların, Gürcü, Ermeni ve Azerbeycan burjuva ulusçu-

larının orduları ve çeteleri kesmişti. En kolayı Türkiye'ye Afganistan ve İran yoluyla geçmekti. Suphi bu amaçla Türkistan'a gitti. Burada, Türkistan Cephesi Politbürosu'nda çalışarak, Orta Asya'da Sovyet egemenliğinin sağlanması için yardım etti. Burada da, her yerde olduğu gibi, yoğun bir eylem içindeydi. Taşkent'te *Yeni Dünya* Gazetesi'ni yayınlamaya koyuldu, gönüllü Kızıl-ordu kümeleri kurdu, mitinglerde konuştu, Bolşevik Partisi Ülke Komitesi Enternasyonal Propaganda Bürosu'nu yönetti.

1920 yılı 28 Nisan'ında ayaklanan Baku işçileri müsavât hükümetini devirerek Azerbeycan'da Sovyet egemenliğini ilan ettiler. Baku'nun kuruluşuna Türk gönüllüleri de etkin olarak katıldılar. Suphi, Mayıs ayında Baku'ya geldi. Ateşli devrimcinin hayatında yeni bir eylem dönemi başlamaktadır. Bu dönemin en önemli olayı, Türkiye Komünist Partisi Kuruluş Kurultayı'dır. Kurultay'ın çağırılışında ve Türkiye Komünist Partisi'nin örgütlenmesinde Suphi'nin rolü gerçekten büyüktür. Komünist Partisi, İstanbul, Ankara ve Baku olmak üzere üç kümeden oluşmuştur.

Bunların en güçlüsü, 1919 yılında doğan İstanbul kümesidir. Bu küme, en güç yeraltı koşullarında, Türk devrimci işçi hareketine öncülük etmişti. Bir kaç gazete ve dergi yayınlıyor, yabancı işgalcilere karşı etkin olarak savaşıyor, büyük sendikaları yönetiyordu. İstanbul komünist örgütü, Türkiye Komünist Partisi'nin temel çekirdeği oldu.

Anadolu'da, ulusal kurtuluş hareketinin en kızgın olduğu sırada birkaç komünist küme vardı.

Bunlar Ankara, İzmir, Zonguldak, Eskişehir, Samsun, Adana, Konya, Trabzon ve Erzurumda'ydı. Bu örgütler, İstanbul kümesiyle ve Rusya'daki Türk komünistleriyle ilişkiydi. Suphi, üye sayısı, eylemi ve etkisi hızla güçlenen Ankara kümesine özel bir önem veriyordu. Ankara komünistleri, hükümetin 1920 sonbaharında kurdurduğu provokasyon "Komünist Partisi"ne karşı yılmadan mücadele ediyorlardı. Bu "parti", halkın davası için fedakarca dövüşenlere uygulanan provokasyon, kovuşturma ve kovalama zincirinin halkalarından biriydi.

Türk komünistlerinin Baku kümesini, yukarıda sözünü ettiğimiz 1918 Temmuz'u Türk sosyalistleri Kurultayı'yla doğan birleşik sosyalist örgütün üyeleri oluşturuyordu.

Böylelikle, Türkiye Komünist Partisi'nin Rusya'da doğduğu üstüne Türk gericilerinin iddialarının, gerçekliğin nasıl bilinçli bir tahrifi olduğunu görmekteyiz. Şanlı Türkiye Komünist Partisi, Türkiye işçi sınıfının, köy emekçilerinin, Türkiye aydınlarının en bilinçli kesiminin çocuğu ve en iyi kısmıdır. TKP'nin temel çekirdeği, ulusal ve toplumsal kurtuluşu için savaşa giren geniş emekçi yığınları arasında bizzat Türkiye'de oluşmuştur.

Baku'ya gelir gelmez Mustafa Suphi kendisini, birleşik bir Türkiye Komünist Partisi kurma görevine adadı. Bu amaçla, *Yeni Dünya* Gazetesi'ni Baku'da yayınlamaya başladı, İstanbul ve Anadolu komünistleri arasındaki bağı pekiştirdi, "proletarya davasından elinizi çekin!" sloganını ata-

rak sahte "Komünist Partisi"nin içyüzünü açığa çıkardı.

Bu dönemde, bir an önce ve doğrulukla çözülmesi gereken yığınla sorun vardı. Komünistlerin Türk sol sosyalistleriyle karşılıklı ilişkilerinin saptanması sorununun açıklığa kavuşturulması devrimcilerin Türkiye ulusal kurtuluş hareketiyle ve Kemalistlerle olan ilişkilerinin belirlenmesi, partinin program ve tüzüğünün hazırlanması, partinin pratik görevlerinin belirtilmesi, Türk dilinde komünist literatürün yayınlanması çalışmasının genişletilmesi, v.b. zorunluuydu. Bu dönemde Suphi'nin seçkin ve örgütçü yetenekleri, yurtseverliği ve devrime bağlılığı, büyük görkemle yansır. O, kısa denilebilecek bir sürede muazzam bir hazırlık çalışmasını başardı.

Türk komünistleri, ilk (kuruluş) kurultaylarını, Türkiye'de yapmak istiyorlardı. Fakat, Ankara Hükümeti buna izin vermedi. Ortaya çıkan bu yeni durumda Kurultay'ın Baku'da toplanmasına karar verildi. Kurultay çalışması 10 Eylül 1920'de başladı. 15 komünist örgütün ve İstanbul, Anadolu ve Baku kümelerinin temsilcilerinden oluşan asli ve istişari oylarla 74 delege Kurultay'a katıldı. Bu delegelerden 51'i İstanbul ve Anadolu'dan gelenlerdi. Kurultay Başkanı, M. Suphi idi. Gündem, komünist örgütleri geçici merkez komitesi eyleminin bilançosu;günün sorunlarının, ulusal ve sömürge sorunlarının, köylü sorununun tartışılması; program ve tüzüğün kabulü; parti merkez komitesinin seçimi v.b. idi.

Parlak açış söylevinde Suphi, Büyük Ekim Devrimi'nin Türkiye devrim hareketinin gelişmesin -

deki muazzam önemini belirtti. Suphi, söylevinde "Türkiye Komünist Partisi'nin kuruluşu sadece Türkiye için değil, bütün Doğu için büyük bir önem taşıyacaktır" dedi. Türkiye Komünist Partisi'nin ilk Kurultay kararlarında düşman üstünde zafer kazanmak için komünist hareketin saflarının birliğinin gerektiği belirtilmekteydi.

"Dünyanın bütün komünist hareketlerinin tek bir merkeze bağlanması zorunludur." Türk komünistleri bütün güçlerin birleşme merkezi ve bütün ezilen insanlığın umudu olarak Rusya Komünist Partisi'ni görmekteydiler.

Kurultay Türkiye'deki ulusal kurtuluş savaşının desteklenmesi konusunda oybirliğiyle karar aldı. Bununla birlikte, Türk komünistleri, emekçilerin temel sınıfsal çıkarlarını bütün açıklığıyla ortaya koydular. Kurultay karar metninde, "Türkiye Komünist Partisi, ülkede emperyalizme karşı ulusal kurtuluş savaşının derinleşmesine çaba gösterecek, ve bu hareketin desteklenmesinin yanısıra, emekçilerin egemenliğinin kurulmasına çalışacaktır," deniliyordu.

Kurultay'ca hazırlanan ve emekçilere dağıtılan "Türkiye İşçilerine" adlı bildiride emperyalizme ve sömürücülere karşı bütün yurtseverlerin tek bir cephede birleşmesi zorunluluğu belirtiliyordu.

Sultan iktidarının yıkılması ve cumhuriyetin kurulması; genel, tek dereceli, özgür ve gizli oylu seçim sisteminin getirilmesi; toprak reformu v.b. gibi taleplerin yanısıra, Kurultay, grev

ve toplu sözleşme hakkı, yaşlılık, işsizlik, anelik sigortası, haftalık tatil günü gibi somut ekonomik ve siyasal talepler de ileri sürüyordu.

Tarım sorununu görüşen Kurultay delegeleri, köylülerin hakkının korunması, aga, derebeyi ve tefecinin elinde bulunan toprak, iş hayvanı ve tohum üzerinde denetim kurulması, kanunsuz olarak elde edilmiş zenginliklerin köy emekçilerine parasız olarak dağıtılması için köylerde köylü komiteleri kurulması kararına vardılar.

Türkiye Komünist Partisi ilk kurultayınca bütün Türk komünistlerini birleştiren partinin kurulduğu ilan edildi, Merkez Komitesi ve TKP Tefiş Komisyonu seçildi. Suphi oybirliğiyle parti başkanlığına, İstanbul komünistlerinin yöneticisi Ethem Nejat genel sekreterliğe seçildiler.

Rus Komünist Partisi (Bolşevik) Merkez Komitesi'ne ve Komintern Yürütme Komitesi'ne selam mesajları coşkuyla kabul edildi. Komintern'e gönderilen mesajda özetle şöyle denilmekteydi:

"Türk komünist örgütlerinin ilk kurultayı, Türk işçi ve köylülerinin örgütlü bir birlik olarak dünya proletarya ailesine girdiğini ve Doğu'da toplumsal devrim için gerçek olanaklarla yeni bir yol açıldığını göstermektedir. III. Enternasyonal'in şanlı sancığı altında olgunlaşan Türk komünist örgütleri, bugün Türkiye sömürülen yığınlarının güçlü partisi olmuştur ve toplumsal devrimin zaferine giden yolda en büyük fedakarlıklara hazırdır."

Kurultay, partinin örgütlenmesi işinde Mustafa Suphi'nin olaganüstü çalışmasını değerlendirek ona teşekkürlerini bildirdi. Delegelerden birinin konuşması, Suphi'ye gösterilen sevgi ve saygıya tanıklık etmektedir: "Türk işçileri ve onların yöneticileri arasında devrimci ülkelerin yayılmasını ve onların sarsılmazlığını Suphi arkadaşın eylemine borçluyuz. Kanıma göre, Mustafa Suphi, bizim için, Lenin'in Rusya için taşıdığı değeri taşımaktadır."

Bu sözler alkışlarla karşılanmıştı. Devrim düşmanlarının emekçileri aldatmak için Suphi'nin öldüğü söylentisini yaydıkları da bu Kurultay'da ayrıca belirtilmiştir.

Kurultay'ın son oturumunda Mustafa Suphi, muazzam ilgi uyandıran büyük bir söylev verdi:

"Zaman oldu ki, karşımıza çıkan kara fikirli mürteciler, Türkiye'de amele ve rençper sınıfı mevcut olmadığını...söylemekten utanmadılar. Son zamanlarda ise, bilhassa İstanbul, İzmir, Konya, Erzurum, Ankara ve Eskişehir'de vücuda gelen amele ve rençper teşkilatları seslerini yükselterek gösterdiler ki, Türkiye'de amele ve rençper namı altında inkılapçı mühim bir sınıf yaşıyor.

"...Türkiye'de komünist teşkilatı olamaz, dediler; fakat Türkiye'nin muhtelif şehirlerinden gelen komünist vekiller bunun aksini ispat ettiler; Türkiye'de amele ve rençper komünist teşkilatı gittikçe genişliyor ve kuvvet kespediyor.

"...Memleketimizde her türlü derece ve sınıf ahit ve yalanlarının yerinden oynadığı böyle bir

devirde, böyle bir devr-i buhranda işçi halkın mukadderatını kendi eline alarak iş görmesi bir zaruret haline giriyor. Bu işte doğru yolu göstermek vazifesi Komünist Fırkasının uhdesine düşmektedir. Komünist Fırkası için memlekete musallat olan harici düşmanları kovmak nasıl bir vazifeyse, dahilde halk sırtından geçinen yağmacı tufeyli sınıfları da hazırıyicilik halinden çıkarıp yumruk altında işletmek de o derece esaslı bir vazifedir. Bu iki cihetin temini ilemdir ki, Komünist Fırkası mazlum amele ve rençper halka karşı hizmetini ifa etmiş ve ortadan sınıflar farkı kalkarak heyet-i içtimaiye, adalet-i hakiyeye nail olmuş olacaktır."

Türkiye Komünist Partisi'nin I. Kurultayı kararları, Türk komünistlerine can kattı, emekçilerin özgürlük ve devrim mücadelesine yeni güçler aşıladı. Türk yurtseverleri, emperyalistlerle savaşta, gözle görülür başarılar kazandılar. Fakat Türkiye burjuva-derebeyi hükümeti, işçi ve köylüler üzerinde baskıyı artırıyor, işçi ve komünist hareketi bölmek ve bogmak için bütün araçlara başvuruyordu. Gericilik aynı zamanda halkın geri kalmış tabakaları arasında din ve ulusçuluk fetişizmi aşılama için elinden geleni ardına koymuyordu.

Bu koşullarda Suphi yurttan olmayı mutlak bir zorunluluk sayıyordu. Onun bu kararında Mustafa Kemal'in mektubu da, bir ölçüde rol oynamıştır. Mustafa Kemal, Komünist Partisi'nin Büyük Millet Meclisi'ne bir delegasyon göndermesini ve yeni hükümetle devamlı bir bağ kurularak ona "gerçek ve maddi yardımda bulunulmasını" öneriyordu. Bu-

nunla birlikte, Türkiye Komünist Partisi'nin etkisinin gelişmesinden açıkça korkarak, Kemal şöyle yazıyordu: "Ulusun birliğini ve direnme gücünü kıracak zamansız ve gereksiz çıkışlardan kaçınılmalıdır."

Gerçekler, burjuva-derebeyi hükümetinin komünistlere baskı politikası uyguladığını gösteriyordu. Bu nedenle Suphi, Türkiye'de kendisini zor deneylerin, kovalama, kovuşturma beklediğinin, hapsinin, hatta ölümünün söz konusu olduğunun farkındaydı. Fakat hiçbir şey yigit devrimcinin ve arkadaşlarının kararını değiştiremedi.

Suphi, Baku'dan, müdahalecilere karşı savaşta doğrudan doğruya yer almaya can atan gönüllüler alayının, Türk komünistlerinin başında yola çıktı. Fakat alay bu sırada yolların kesilmiş olduğu Azerbaycan'dan Türkiye'ye ulaşamadı. O zaman Suphi, aralarında TKP Merkez Komitesi üyeleri Hilmi oğlu Hakkı, Ethem Nejat, Nazmi ve İsmail Çitoglu'nun bulunduğu en yakın on dört mücadele arkadaşıyla Ankara'ya gitmeye karar verdi.

Komünist kümenin Anadolu'ya gelişinin doguracağı sonuçlar Ankara Hükümeti'ni telaşa düşürdü. Dogu Ordusu Komutanı Kazım Karabekir'e "Suphi'nin Ankara'ya bırakılmaması ve duruma göre davranılması" emri verildi. Azgın gerici Karabekir, amirlerinin gösterdiği hedefi çok iyi anladı. Türk komünistlerinin yoluna akla gelebilecek her türlü engel çıkarıldı, fakat Suphi ve arkadaşları yollarına devam ettiler. 28 Ocak 1921 akşamı Trabzon'a vardılar. Jandarmalar, onları bekliyordu. Türk komünistlerinin silahları alındı,

elleri kelepçelendi ve dövüldüler. Daha sonra, önceden hazırlanmış bir motorlu sandala bindirildiler ve sandal hemen açıldı. Az sonra kiralık kaatillerle dolu bir başka sandal, denize açıldı. Mustafa Suphi ve kavga arkadaşları, süngülenerek denize atıldılar. Bunu limana dönen sandalların tayfaları anlattılar. Yerli halk, karaya vuran parçalanmış cesetleri gördü.

Büyük devrimci, Türk halkının gururu olan kişi, böyle öldü. Fakat Mustafa Suphi'yi öldürmekle düşmanlar, onun hayatını adadığı davayı, ve yarattığı partiyi, Türk komünistlerinin partisini yokedemediler. Bu parti, yaşamakta ve savaşmaktadır. Mustafa Suphi'nin söylediği gibi, "Ne hapis, ne zindan, ne kan, ne ateş halkı durduramaz. Ulusal kurtuluş ve demokrasi hareketini durduramaz."

**Mustafa
Suphi
diyor ki**

MUSTAFA SUPHI
DİYOR KI

Kitabın bu ikinci bölümünde yer alan Mustafa Suphi'nin makale ve söylevleri, Moskova'da 1923 yılında "Kızıl Şark" Matbaası'nda, "Karadeniz Kıyılarında Parçalanmış Mustafa Suphi ve Yoldaşlarının İkinci Yıldönümleri" dolayısıyla,

BÜTÜN DÜNYA İŞÇİLERİ BİRLEŞİNİZ
28-29 KANUNUSANI 1921

adı altında basılan kitaptan alınmıştır. Arap harfleriyle dizilmiş bulunan kitap, Moskova'da Lenin Kütüphanesi'nde 3v 15-11-134 dizi numarasıyla kayıtlıdır.

1918 Senesinde Moskova'da
Türk Sol Sosyalistleri
Kongresi'nde Yoldaş
Mustafa Suphi'nin Nutku

Aziz yoldaşlar,

Beni şu konferansa reis intihabınızdan dolayı büyük teşekkürler ederim. İtimadınıza teşekkürüm resmi değil, pek samimi mahiyettedir. Ben bu içtimainızı büyük bir kıymeti tarihiye telakki ediyorum. Çünkü fikrimce bu teşkil ettiğiniz heyet tarihte Türk halkının tesiratını hakikaten arz ve temsil eden ilk teşkilattır.

Bugünkü heyetimiz içinde öteden beri tüm inkılap teşkilatlarında olduğu gibi, yalnız münevver ve mütefekkir kimselerin değil, belki doğrudan doğruya zulme ve itisafa düşer olan halk efradından Türk askeri, Türk köylüsü ve Türk işçisi olarak birçok arkadaşların da bulunuşu inkılap ruhunun Türkiye'de aşağı tabakalara nüfuz ettiğini ve Türkiye'de sosyalistliğin ütopyizm, yani hayalperestlik dervini atlatıp bir devri hakikiye girme istidadında bulduğunu gösterir. Biz bugün Rusya'da, bütün insanıyeti esaretten kurtarmaya çalışan Rusya İnkılabı Azimi'ne yalnız hayat ve edebiyatla değil, belki fiiliyat ve teşkilatla koşulmak üzere bulunmuş oluyoruz.

Biz bugün, insaniyetin şu kan ve ateşle kaynayan muhitinde vaziyet almakla, Türklerin heyeti medeniyeyi içtimaiyedeki hak hayatlarından bir ilim, bir işaret yükseltmiş oluyoruz. Biz bugün Rusya İnkılabı'nın birer mühim amili olan müslüman kuvvelerinin Moskova'daki merkezinde toplanmakla, islam aleminin Enternasyonal vakasına olan nazarını da aşikar meydana koymuş oluyoruz. Bizim bugün tuttugumuz yoldan daha dün Tatarlar yürümeye başlamışlardı. Yarın da Araplar, Acemler o selamet şahrahını tutacak ve bütün alemleri islamiyet böylece hakiki kardeşlik, hakiki birlik, hakiki azatlık yoluna girmiş olacaktır.

Yaşasın bütün dünyanın müslüman işçi ve köylü halklarını birbirine bağlayan Rusya İnkılabı!

Yaşasın kızıl ışıkları insaniyet ufkunda görünmeye başlayan Üçüncü Enternasyonal!

Sosyalizm İçin Cidal

Türkiye'nin mazlum işçi ve köylülerine,

1. Ancak sermaye, para tahakkümünün devrilmesi ve yalnız sosyalizm inkılabının bütün cihana yayılması, sana tam ve sağlam bir hürriyet verecektir. Sen ancak, sermayedarların, toprak sahiplerinin, paşa ve ağaların nüfuz ve tahakkümünü yıktığın ve bütün kuvvetinle sosyalizm inkılabını kendi memleketinde müdafaa ve neşrettiğin takdirde, beynelmilel inkılabın ilerlemesine yardım etmiş olursun.

2. Türk, müslüman, ecnebi, her ne olursa olsun büyük veya küçük sermayedar ve zenginlerle birlik ve ittifak yapma!

3. Beynelmilel cihangirlik ve emperyalizme elinden geldiği kadar karşı dur. Memleketin içinde hiçbir bölük ecnebi askeri kalmasın.

İngiliz ve Fransız emperyalistlerine ve onların yardımcısı, yardağı olan Yunan Ordusu'na bir karış verme. Onlara hiçbir demiryolu, hiçbir fabrika, hiçbir liman, iskele terketme. Ecnebi madrabazlarının, senin kanını emen bölüklerin memlekette dolaşmasına karşı dur.

4. Fransa, İngiltere, Amerika emperyalistlerinin yapacağı sulhtan sakın ve bil ki, onların isteyecekleri tazminat ve eski borçlara dair ortaya koyacakları hesaplar, senin belini bükecek ve elinde, avucunda ne varsa, hepsini kaybedecektir.

5. İnkılap düşmanlarıyla uzlaşmaya razı olan ikiyüzlü ihanetlere ve Fransızlar tarafına geçmeyi yahut onlarla beraber diğer devletlere karşı "milli muharebe" açmayı kabul ve müdafaa eden riyakar dolandırıcılara el verme. Memleketini yeniden emperyalist muharebesine sokmaktan ve ana toprağını yeniden siperlerle, tranşelerle sardırarak bagrını yırtmaktan hazer et. Kendi galibiyetleriyle İngiltere ve Fransa'da inkılabı durdurmağa ve Alman, Macar inkılabını da semeresiz bırakmağa kasteden Lloyd George'lara ve Clemenceau'lara yardım etme.

6. Sermayedarlar, generaller, papazlar ve mutaassıp mollalarla birlikte işçi halka karşı giden ve Rusya İşçi Halk Cumhuriyeti'ni yıkarak onun yerine zenginler, sermayedarlar cumhuriyetini veya daha doğrusu Çarlar devletini kurmak isteyenlerden kaç! Bunlar bütün dünya işçi halkını keşip doğradıktan sonra şimdilik kendilerine meyil gösteren ikiyüzlü sosyalistleri dahi çigneyip geçecek ve sermayedarların, çiftlik ağalarının tapındıkları müstebit padişahın, kralın, çarın tahtını ensene bindireceklerdir.

7. Emperyalist hükümetlerin bugün milletimiz ve hukukumuz üzerine taarruz eden ordularına karşı muharebeye kalk! Fransızların parayla satınalarak üzerimize yolladıkları bütün alçak kuvvetlere silah çek!

Fakir işçi halk,

Silahını eline al! Tüfek atmasını biliyorsan, silahını temiz tut. Atmasını bilmiyorsan, gizli talim bölüklerine git, yazıl.

8. Fakir işçi halk!

Elindeki tüfegi yalnız üstümüze yürüyen düşmana degil, cihad ve inkılap meydanından kaçarak halka ihanet edenlere ve sermayedarların, zenginlerin işine faide getirenlere atmaktan çekinme!

9. İnkılap cephesini ve arkadaşlarımızın kendi aralarında verdikleri kardeş sözünü tutmalarını teşvik et ve onlara bu yolda örnek için kendi emniyetli, imanlı arkadaşlarını zalimlere karşı duran müdafaa çetelerine gönder. İnkılapçıların bugün yapacakları iş, gelecekteki Türkiye Kızılordusu'nun kuvvetli temelini kuracaktır.

10. Fakir ve zahmetkâr yoldaş!

İyi bil ki, büyük zenginler, müstebit paşalar ve ağaların keselerinde Fransız ve İngilizlerden aldıkları pek çok altınlar vardır. Onlar bu altınla, sana karşı kuvvet hazırlamaga, seni ezmeğe çalışıyorlar. Fukara halkın işine, onun kur-

dugu ve kuracağı hükümete karşı duranları kurşuna diz. İşçi ve köylü meclislerine karşı her el kaldırırsa on kurşunla cevap ver.

11. Fakir ve mazlum Türk rençperi! Sabrettiğin yetişir! Umum dünya inkılabının arifesinde-sin. Kendi hakkını alacağın zaman da kalk. Kendini göster. Türkiye'nin zulüm ve kahır içinde yaşayan diğer halklarına elini uzat. İşçi ve köylü meclislerini, kendi hükümlerini ve saltanatını kur.

Rusya'da işçi kardeşlerin hükümeti ele aldı. Fakat şunu da bil ki, sen daha galip degilsin. Türkiye'de burjuvazinin, zenginlerin gözleri, Fransız, İngiliz kasasından ümidini kesmedi. Düşman son derece şeytan ve kuvvetli.

12. Ey Türkiye'nin mazlum işçi ve köylüleri!

Evvelahir bir şeyi hatırlından çıkarma:

Avrupa ve Türkiye'deki bütün sermayedarlar, zenginler, paşalar, agalar, papaz ve mutaassıp mollalar, büyük zabıtlar Türkiye'de hükmettikçe sermaye ve para esırlığı ortadan kalkmaz ve işçi köylü halkı kendi devlet ve hakimiyetine nail olamaz.

Haydi eline silahı al. Bütün dünya fakir ve mazlum işçilerinin başladıkları sosyalizm cihadında ileri saflara yollan!

MUSTAFA SUPHİ

I. Türkiye Komünist Fırkası
Kongresi'nde Karar Halinde Kabul
Edilen Müstemlekat Ve Milletler
Hakkındaki Mustafa Suphi
Yoldaş'ın Mütalaası

1. Müstemleke bugünkü haliyle istilacılık devri geçiren sınaî, mali ve ticari inhisarcılığın zaruri bir mahsulü olduğu gibi, milli niza' ve kıt'aller de, halihazır şeraiti iktisadiye ve siyasiyeden çıkan birer hailedir.

Heyeti içtimaiyyenin mukadderatı, zenginliğe istinad eden sermayedarlardan fütuhâtçılık ve yağmakârlıkla ihrazı şöhet ve hükümet eden emaret ve hükümetlerle bunlara satılmış bir avuç sanadid ve memurinden ibaret bir sınıf ekaliyet elinde kaldıkça, bu felaketlere nihayet vermek imkanı yoktur.

2. Burjuvazya esasında kurulan hükümetler, fert ve milletlere ait adalet ve müsavata dair birçok bahislerde buldukları halde, tarihin bize arzettiği feci hadiseler, hele son Avrupa Harbi'nden sonra kararlaşan Versay Muahedesi'nin maglûp ve zayıf millet ve memleketleri kısım kısım ezen ve müstemleke haline getirmeğe teşebbüs

yolunda meydana çıkan neticeleri pekâlâ gösteriyor ki, adalet ve müsavata ait bu şiarlar, yalancı bir nümayişten başka bir şey degildir.

3. Demek oluyor ki, sermayedarlar, hükümdarlar ve sultanlardan mürekkep hiç hükmündeki bir ekaliyetin, beşerin ekseriyeti azimesini teşkil eden zayıf ve fakir işçi sınıflara zulm ve tağallübü suretinde mütecellî bu cihanşümül durumun izalesi, ancak sınıf farkını ortadan kaldırmak yeryüzünde hakim ve mahkum, zalim fertlerin, millet ve devletlerin hükmünü bırakmayacak bir inkılabı azimin vukuu ve tahakkuku ile hasıl olabilecektir.

4. Bütün dünya amele ve rençperleri arasında hadîs olan bu mahiyetteki içtimai inkılaptan, şimdiye kadar başka devletler ve milletlerin hükmü altında ve müstemleke halinde yaşayan millet ve memleketler amele ve rençper sınıflarının milli ve medenî metalibine karşı hakim vaziyetteki millet proletaryası tarafından fedakarlıkta bulunularak mazlum milletler arasında tenevvür ve temeddüdün inkişafına hadim olacak medeniyetkar, milli müessesata kuvvet vermeli ve busuretle onların da samîmi olarak inkılabı müzaheretleri esasları hazırlanmalıdır.

5. Komünist Fırkası, inkılap hareketinin yeni gırdığı gayrimüterakki memleketlerde emperyalizme karşı mevcudiyetini müdafaa eden milli kuvvetlere müzaheretle, bu arada umumiyetle sermayedarlar idaresine karşı sınıfî mübareze hissînin işçi halk içinde derinleşmesine ait müsaade bulunulmalı ve herhalde teşkilatın istiklalini muhafaza etmelidir.

Tarihi Vazife

Geçen Balkan ve son Avrupa kasaplıklarında bahtsız Anadolu rençperlerinin kanı dökülmesine; çılgınca, merhametsizce o şekilde muharebeye karşı durmuş iken, Mustafa Kemal Paşa'nın takriben bir yıl önce bize, Odessa'da iken bildirdiği kıyamcılığa razı ve taraftar olduk; ve bugün Antanta yağmacıları karşısında büyük bir cephe açan kuvvayımilliye ordularının muvaffakiyetine müzahir oluyoruz. Birbirine zıt gibi gözükene eski ve yeni bu vaziyeti kısaca da olsa tarihi tahlilden geçirmege ve tuttugumuz yolu aydınlatmaga mecburuz.

Bundan hemen on sene evvel bizler: hükümetçi veya köylü sosyalistler, minimalist (asgari) milletçiler, federalistler, hulasa Türk gençliğinin mutasallıt' şoven İttihad ve Terakki siyasetine karşı ayaklanan kısmı, bir taraftan memleketi ve rençper halkı felaketten felakete sürükleyecek muharebelere nihayet vermege çalışırken, diğer taraftan Anadolu'ya hayat verecek medeni, inkılabî inkişafılara zemin ve yol arıyorduk. Bu inkişaf, bizim fikrimizce, dahilde Makedonya'lıların, Arnavutların, Arapların, Kürtle-

rin, Ermenilerin ilah...medeniyet, muhtariyet ve hatta istiklallerine istidatleri derecesinde yol vererek hür milletlerin hür ittihadı halinde "milli tesanüt"ler vücut bulacaksa, hariçten de Alman ve İngiliz emperyalizminden ziyade beynelmilel amele hareketine istinad ile kuvvet alabilecekti.

Aradan geçen facialı harp seneleri içinde, Türk, Arap, Ermeni amele ve rençperlerinden milyonlarcası ölüme, sefaletê mahkum olmuş, Türk sosyalistleri ve federalistleri menfalarda yıllarca sürünüp çürümüş olsalar da, bugün on sene evvel ortaya atılıp fırtınalar içinde çalkandıkça yayılan fikirlerin tatbiki neticeleri karşısında bulunuyoruz.

Bugün Anadolu için Türkler ve kendi memleketleri için diğer milletler çalışırken, ellerini inkılapçı amele Rusyası ve Üçüncü Enternasyonal'e uzatıyorlar. Son hayat umutlarını ışıklandırmak ve son rızk hanelerini gasıp ve istilacılara kaptırmamak azmiyle vaki olan bu istidatların mahiyeti anlaşılınca, bizim böyle umumi cidal ve harbe iştirakimiz sebepleri de kendiliginden izan edilmiş olur. Biz, Rusya, Türkistan ve Kafkasya'da olduğu gibi Türkiye'de de başlayan mübarezeyi Avrupa emperyalizmine karşı ve alemşümül bir mahiyet ve manada anlıyoruz. Fakir ve sefalet altında ezilen Türkiye ve şark memleketlerindeki kıyam, *milli müdafaa* şiarı ile başlasa bile, dünyayı saran ve zulm ile çarpıştıkça mağdur amele ve rençper sınıflarının gönüllerini fetheden inkılap hareketlerinin az zamanda beynelmilel vasata geçmesi bir zarurettir. Ve Zaten

bu böyle olmasa, muazzam Avrupa kapitalistlerine karşı yükselen herhangi bir milli müdafaa, beynelmilel müzaherete hakkıyla nail olamayacak, ergeç iflasa mahkum olacaktır.

Onun için biz Türkiye'de milli müdafaa şeklinde başgösteren kıyama, müşterek düşman tarafından bu hareketin söndürülmesine yol vermemek için her türlü yardımı, bu yardım mutaassıp milliyetçilere bile olsa, tarihin bize yüklediği bir vazife olarak biliyoruz. Hayat ve mübareze ruhunu magdut halk kitlesinde derinleştirmege çalışan İştirakiyun Teşkilatı'nın memleket içinde açılıp yayılmasına gelince, bunun da Kuvvayı milliye müdiranının karşısında duran yine o ehemmiyette tarihi bir mesele olduğunu zannediyoruz.

MUSTAFA SUPHI

Anadolu'dan Gelen Elçiler ve Anadolu'ya Yardım

Çoktan beri Anadolu'dan gelecekleri beklenmekte olan Türkiye Büyük Millet Meclisi elçilerinden mürekkep fevkalade heyetin Tuapse yoluyla Moskova'ya vardıkları haberi alındı.

Bu heyet, başta Büyük Millet Meclisi İktisat İşleri İcra Vekili Yusuf Kemal ve Hariciye İşleri Vekili Bekir Sami Bey'ler olduğu halde Lazistan Mebusu Osman ve Müşavir Dr. İbrahim Tali ve Seyfi Efendi'lerden mürekkeptir.

Yusuf Kemal ve Bekir Sami, her ikisi de, Avrupa'da tahsillerini ikmal eden Türkiye'nin en temiz ve muteber simalarındandır. İttihad ve Terakki Fırkası'nın kudret ve hükümeti zamanında birer mevki sahibi olmakla beraber, fikirce istiklallerini muhafaza etmiş ve vicdanlarına karşı saydıkları işlere karışmamak cesaretini göstermiş, adetleri az siyasilere olan bu zatların beynelmilel Rusya ile münasebete vasıta olarak seçilmeleri, Büyük Millet Meclisi namına bir muvaffakiyettir.

Bu zatların maziye ait hayatları gibi eski arkadaşımız Yusuf Kemal'in bu sefer elimize varan mektup meali, Anadolu'daki hükümet başçılarından simalarını açıkça gösteriyor. Anlaşıyor ki, Büyük Millet Meclisi gibi Kuvvayı Milliye Ordusu'nda halkın ihtiyacına uygun ruh ve fikir uyanmakta ve zavallı Türkiye amele ve rençperlerinin acıklı hali; öteden beri zulme, istibdada her ne sebeple olursa olsun alet olan bu eski müesseselerin bile yüregini yakmaktadır. Biz herhalde Yusuf Kemal'in bu yoldaki yazılarını, sırf şahsi teessüratı neticesi değil, belki Anadolu inkılapçılarının iş ve duygularına bir makas olarak telakki etmek istiyoruz. İçtimai inkılap, mazlum insanlığı teşkil eden türlü kümeler hakkında çığsız, hudutsuz tahassüslerle doludur. Bizler, cihanşümul inkılabın bugünkü mecmuu ve merkezi olan Rusyada çalışan komünistler, elimizde Marx'ın kitabı olduğu halde, din, millet, ırk ve renk ayrılığı yapmaksızın, herhangi memleketin olursa olsun, mazlum insanların kurtarmak emelleriyle en uzak ufuklara doğru atılmaktan, en karanlık zulm deryaları içinde çırpınan mağdur milletlere el uzatmaktan çekinmiyoruz. Bugün Türkiye ahali ise, umumiyetle Avrupa ve Amerika emperyalizminin, Yunan ve İngiliz korsanlarının yağmacılıklarına karşı hayatının en tehlikeli anlarını yaşıyor; Türkiye amele ve rençperleri, ellerinde tuttıkları son ekmek dilimini gasıplara kaptırmamak için mübarezenin, harbin en büyük ağırlıklarını öz sırtlarda taşıyorlar. Türkiye amele, rençper ve askerlerinin bu mübarezede sosyalist Rusya ile Üçüncü Enternasyonal'in her türlü muavenetine hiç şüphesiz ki hakları vardır. Kıyamcı Türkiye'ye azami mik-

yasta yapılması lazım gelen bu muavenetin yalnız müşterek düşman olan Avrupa ve Amerika emperyalizminin Küçük Asya cephelerinde sıkıştırılıp ezilmesi noktainazarından değil, şark ve garbın beynelmilel münasebeti cihetinden de büyük ehemmiyeti olacaktır. Bir kere Türkiye, bütün o eski şöhret ve kudsiyetleriyle, umumiyetle şark memleketleri içinde ve hususiyle Hindistan'da büyük bir yer tutuyor. Türkiye'nin böyle muhtaç ve tehlikeli bir devrinde sosyalist Rusya'dan göreceği yardım, içtimaî inkılabı şarkın gönlünü kazandıracak, bu ise, tırnaklarını Asya'nın ruhuna saplayan İngiltere hesabına büyük bir darbe olacaktır.

Diger taraftan kıyamcı Türkiye'nin Anadolu yarımadasında İngiliz ve Yunanlılara karşı mübareze ile Rusya Şûralar Cumhuriyeti'nin yardımı sayesinde geçirebileceği bir kış daha, amele-rençper teşkilatlarının biraz daha büyümesine yardım ederek, emperyalizme karşı açılan bu cidal, bir müddet sonra artık yalnız harbî değil, belki içtimai ve beynelmilel bir mahiyet alacaktır. Türkiye amele ve rençperlerinin hadisat arasında kendi varlıklarını ve kendi sınıfî menfaatlerini hissetmeleriyledir ki, mübareze en kati, en şanlı ve ebednişan azimlerle kuvvet alacak ve o vakit İngiltere veya emperyalizm ile itilaftan hiçbir siyasi ve hiçbir kumandan bahsedemeyecektir.

İşte bütün bunlar için Anadolu'da vekayii biraz daha inkişafına, biraz daha vakte ve biraz daha fırsata ihtiyaç var. Önümüzdeki iki ay zarfında Avrupa ve İngiliz cihangirleri, Anadolu

kıyamcılığını bastırıp hükümeti himayeleri altındaki Sultan'a vermeğe muvaffak olurlarsa, içtimai hareket karşısında büyük bir duvar yükselmiş olacak ve bundan Azerbeycan ve bütün Rusya Şûraları müteessir olmuş olacaktır.

Onun için her türlü güçlüğü, fedakârlığı göze alıp ve her türlü tereddütlerden vazgeçerek kıyamcı Türkiye ve onun bu sefer Moskova'ya gelen hakiki vekillerine mümkün yardımı yapmak, bugünün bize yüklediği borçtur.

MUSTAFA SUPHÎ

Türkiye'nin Mazlum Amele Ve Rençperlerine

Fedakâr yoldaşlar,

Şimdiye kadar, sizleri esaret zincirlerine bağlayarak jandarma ve tahsildarların merhametsiz kamçıları altında bin türlü eziyetlerle ömrünüzü heder eden zalimler, size kah hükümet ve devletten bahsettiler,

Neticede bu hükümet ve devlet, haram yiyici vali ve hakimlerle bunların ortacı olan bey ve ağaların keselerini doldurmak ve fıkaraı ise açlıktan öldürmekten başka bir işe yaramadı.

Kah din ve şeriatten bahsettiler: Din ve şeriat maneviyatınızı bozarak ruhunuzu düşürmekten, başınıza gelen her felaketi, bu felaketin sebep ve amilleri meydanda dururken kader ve kismete bağlayan zalimlerin hükmünü yürütmekten başka bir iş görmediler. Yıldızdan yıldıza çalışarak bin türlü zahmetlerle işlediginiz tarlalarda ye-

tişen çelimsiz mahsulden mültezimlerin, bir öşür yerine bin öşür almasına ses çıkarmayıp sizi bir lokma ekmeğe muhtaç, aç ve sefil bıraktılar. Millet için fedailik davasında bulunanlar, 15 Temmuz'dan sonra geçen on bu kadar senelik inkılap tarihimizde milletin sırtına dayanarak bütün kuvvet ve saltanatlarını Türkiye amele ve rençperlerine borçlu oldukları halde, biraz rahata, biraz refah ve saadete can atan bu zavallı halkı dünyanın büyük kıtasında huduttan hududa sürüklediler. Kah Yemen ve Arabistan'ın kızgın saharalarında açlık ve susuzluk ve kah Anadolu veya Kürdistan'ın karlı dağlarında soguktan telef etmeğe, asırlardan beri dost yaşamakta olan bu milletin fıkarcasını birbirlerine kırdırmaya sebep oldular; bu yetmiyormuş gibi, sonunda yetim halkımızı büyük Avrupa harbinin öldürücü saganakları içine sürüp atarak başımıza bugünkü felaketi getirmiş, millete olan borçlarını böylece ödemiş oldular. Bugün aziz ve mazlum İstanbul'umuzun hisarları dibinden yükselen bir ses işitiyoruz. Bu sesin bize "Vatan, İslam, Hilafet" sözlerini tekrar ederken, vatani, islami, hilafeti yine kanınız bahasına sattığını görüyoruz.

Bugün Osmanlı Padişahlığı, eski saltanat ve istiklalini büyük Avrupa muharebesindeki mağlubiyetten sonra tamamen kaybettiği gibi, son padişah Sultan Vahidettin, taç ve tahtını Dolmabahçe Sarayı'nın içinde de olsa muhafaza için, islamiyeti ve hilafeti, İngiliz Kralı'nın himaye ve muhafazasına teslim eyledi. Şimdi Padişah hazretleri, güya vatani, milleti, islamiyeti kurtarmak maksadıyla Yunan Ordularına Küçük As-

ya'nın kapılarını açarak, bir taraftan da Şeyhül İslam, Avrupa ve Amerika talancılarına karşı hakkını müdafaa eden kıyamcılar hakkında fetva vererek bunları küfr ve hıyanetle itham ediyor.

Amele ve rençper yoldaşlar!

Yagmacı Antanta kuvvetine dayanan hainler, vatan ve milletten, padişahı, halifeden, Kur'an'dan bahsetseler de, sizler artık Yunan Kralından dine ve millete gelecek habere tabii inanmayacaksınız.

Bu sefil ve murdar heriflerin ne maksada hizmet ettikleri artık güneş gibi karşınızda aşikar duruyor.

Arkadaşlar! Bu sonuncu felaketler bizim başımıza ne kadar agıra mal olsa da, yalnız bir cihetten dinci, milletçi, vatancı foyasını meydana koyduğu, hakkı hakikatı bize apaşikar anlattığı için, geleceğimize büyük faydalar da vermediler değil. Biz şimdi üstümüze düşen vazifeyi pek iyi anlıyoruz. Elimizde kalan bir parça toprakla bir dilim ekmeği, bu zalim yagmacı Avrupa ve Amerika emperyalistlerine kaptırmamak, bu gözü doymaz, emperyalist ve arlanmaz Yunan istilacılarına karşı mübarezede sonuna kadar sebat etmek, mukaddes vazifemizdir; istilacılara kuyruk olup memleket ve halkımızı kulluğa düşürmeğe çalışan İstanbul Hükümeti'ne karşı başkaldıran ve Rusya Amele ve Rençper Şûralar Cumhuriyeti ile kolkola giden Anadolu Kıyamcılar Hükümeti'ne her türlü yardımı yapmak, birinci işimizdir. Biz bu vazifeyi yerine getirmekle, hem

dahilde mevcudiyetimizi göstermiş, hem de hariçte emperyalistlerle uğraşan bütün amele ve rençper kuvvetlerine mühim bir hizmet görmüş olacağız. Biz bu vazifeyi görmekle, mübarezedeki muvaffakiyetimiz nisbetinde sesimizi yükseltmek hakkını kazanmış olacağız. Memleketimizdeki yeni hükümet ve devlet yapısının kurulduğu gün bu yapının amele ve rençper eliyle meydana geldiğini bilerek onun içinde hakim olacak kuvvetin yine amele ve rençper olmasını talep edeceğiz.

Amele ve rençper kardeşler!

Bütün bu kanlı, felaketli davalardan aldığımız öğütü hiçbir vakit hatırdan çıkarmayınız. Unutmayınız ki, siz hayır ve selamete, sizleri şimdiye kadar sırtınızdan geçinen zalim ve hazıryi-yici agalar ve paşalar, kalın enseli çorbacılar eliyle kavuşamazsınız. Amele ve rençperin hayatta mahkum olduğu açlık, karanlık ve kulluktan kurtulması, ancak amele ve rençper eliyle meydana gelecektir.

Onun için sizler, başkasının emek hakkıyla geçinmeyen, cihanda kendi gücüne, kendi hakkına dayanan amele ve rençperler, bütün bu harp ve mübareze sırasında kendi aranızda birleşerek teşkilatınızı kuvvetlendirmeye çalışınız ve iyice biliniz ki, siz birleşip kuvvetlenip varlığını hissettikçe, dileginize yaklaşmış olacak ve mesut bir günde sizi dışarıdan, içeriden yemeğe çalışan zalimleri ezerek yaşadığınız toprak üzerinde hürriyet ve hayatınıza sahip ve hakim olacaksınız.

Onun için birleşiniz, ey Türkiye'nin mazlum
amele ve rençperleri!

Birleşiniz de, hakkı hayat ve hürriyetinizin
nişanesi olan kırmızı bayrağı bütün dünya prole-
taryasının inkılap ufuklarına doğru yükseltiniz!

MUSTAFA SUPHİ

İkinci Kongre

Geçen sene Mart ayında beynelmilel inkılapçı Rusya'yı Avrupa ve Amerika burjuvazya kuvvetlerinin şimal ve garpten, Kolçak ve Denikin kara kuvvetlerinin şark ve cenuptan şiddetle tazyik ettikleri sırada Moskova'da istişare için davet edilmiş olan muhtelif Avrupa ve Asya amele ve rençper (komünist partileri) vekilleri, Kremlin Sarayı'nın muhteşem Ödüller Salonu'nda toplanmışlar ve 30 bu kadar teşkilatı temsil eden 50 kişilik bu meclisi, Üçüncü Komünist Enternasyonal'inin Birinci Kongresi ad ve ilan etmişlerdi. İkinci Enternasyonal'in azaları olan İngiliz, Fransız, Alman sosyalist ve sosyal demokrat fırkaları cinayetskâr Avrupa Harbi'ne rey ve kalemleriyle katılarak amele ve rençper siyasi fırkalarının sulh ve müsalemet cephesini dağıtmaga ve böylece cellat Avrupa ve Amerika emperyalizminin bir kat daha kuvvetlenmesine nasıl sebep oldular ise, 1919 senesinde Kremlin Sarayı'nda doğan Üçüncü Enternasyonal de, bu dağılık fırkaları tedricen kendi azimkar iradesi altında toplamaga

muvaffak oldu. Alınan haberlere göre bugün, Temmuz'un 17'inde açılacak olan İkinci Kongre'ye iştirak etmek üzere Avrupa, Amerika ve şark memleketlerinden 400'e yakın vekiller Moskova'ya gelmişlerdir. Alman Spartakistlerinden başka müstakil sosyal demokratların, İtalyan, İngiliz sosyalist fırkalarının, Amerikan Amele Fırkası'nın, Fransa, Macaristan, Avusturya, Balkan komünist partilerinin toplandıkları bu kongrede Türkiye, İran ve Rusya Şûralar Federasyonu içindeki bütün şark halkları komünist teşkilatlarının ve killeri birleşmiş olacaklardır. Üçüncü Enternasyonal'in Birinci Kongrede vücuda getirdiği metin azimkâr beynelmilel birlikle, sosyalist Rusya'yı saran bogucu kuvvetleri dağıtıp kovmaga muvaffak oldu. Muhtelif Avrupa ve Amerika memleketlerinin komünist ve sol sosyalist fırkaları parlamentolarda, amele ve rençperler ise mensup oldukları milletler içinde, bolşeviklere karşı gösterilen her türlü tazyiklere karşı ayaklanarak, gerek parlamentolarda, gerekse Rusya'ya karşı gönderilen harbî cephelerde yarıklar açtılar, o halde ki, bugün burjuvazya hükümetleri içtimai inkılabı karşı ne parlamentolarından büyük imdatlar istemeye, kati kararlar çıkartmaya, ne de ordularından (okunamıyor-Y.) kendilerinde kuvvet hissediyorlar.

Üçüncü Enternasyonal, bunca yıllık hayat faaliyetinde, Avrupa ve Amerika amele ve rençper inkılap kuvvetlerini sosyalist Rusya etrafında böylece toplamaga ve halühazırda Avrupa'da, inkılabî olduğu kadar, siyasi bir âmil olarak meydana çıkmaga muvaffak oldu. Şimdi Üçüncü Enternasyonal karşısında duran mühim mesele, garp

proletaryası gibi şarkın derin karanlıklarında mazlum ve fukara halkları da kendi etrafında birleştirmeye ve emperyalizme karşı Asya'da yükselecek büyük bir yumruk hazırlamaya muvaffak olmaktadır. Birinci Kongre'den beri Enternasyonal'in aile efradından sayılan Türkiye, İran ve Rusya içindeki Türk, Tatar komünist teşkilatlarının bu ikinci yıl içinde bugün faaliyet ve kuvvetlerini birleştirerek bu maksadı temin etmeleri, tarihin kendilerine yüklediği bir vazifedir.

Bu münasebetle Lenin Yoldaş'ın bir sözünü hatırlıyoruz:

"Şark'ta inkılap, şark komünistlerinin bilavasıta kendi işleri olmalıdır." Filvaki şarkın garpten pek farklı ve başka mahiyette olan iktisadi ve ruhi sıfat ve hususiyetlerini göze alsak bu sözün ehemmiyeti anlaşılabilir olur. Şüphesiz ki şarkta inkılap hareketlerinin nabzından anlayacak gene şarklıdır. Fakat şunu da ilave etmeli ki, teşhis derecesinde tedavinin de ehemmiyeti inkar olunamaz. Ameliyat ve tedaviye dair meselelerde tecrübe, maharet ve teknika tamamıyla Avrupalı inkılapçı yoldaşlarımızda temessül ve temerküz ediyor. Halühazırda, emperyalizm ile sosyalizm muntazam iki cephe halinde karşı karşıya durduğuna göre, şark inkılapçılarının garpten tam bir müzaheret ve kuvvet almadıkça iş görmeleri imkansızdır. Onun için şarkın inkılapçı komünist teşkilatları, daire teşkilatlarını ilerlettikçe Üçüncü Enternasyonal'in de şark için faaliyet ve müzaheretini inkişaf ettirmesi beynelmilel içtimai inkılap namına mukaddes bir

vazifedir; cihanşümul inkılap hareketinde garp proletaryasından müstakil olarak şarkta iş görmek nasıl bir vahime ise, şarkı garpten ayırmak ve birini diğeri namına feda etmek de büyük ve tarihi bir hata olur.

Üçüncü Enternasyonal'in İkinci Kongresi'ne iştirak eden garp ve şark komünistlerinin bu hakikatlere kıymet vereceğini ve şarkta inkılabî teşkilatın ruhlanmasına hadim büyük adımlar atarak ikinci senelik faaliyet devresine zafer ve ikbal ile gireceklerini kuvvetle ümit ediyoruz.

MUSTAFA SUPHİ

Büyük Millet Meclisi
Hükümeti Ve
Komünist Fırkası

Türkiye Komünist Fırkası Merkezi Heyeti, memleketimizi yeni bir devr-i faaliyet ve harekete sokan Anadolu Hükümeti'ne karşı takip edeceği siyaseti, bugünkü nüshamızda altı maddelik bir layiha ile ortaya koyarak, fikirleri tamamen ışklandırmış ve her türlü yanlış anlamalara nihayet vermiş oluyor.

Vakıa, şimdiye kadar Anadolu'da arasına meydana çıkarak komünizm'den bahseden bazı fertlerin yeryüzünü birdenbire her türlü pislikten, her türlü zulüm, tasallut ve ihtikardan temizlemek istemelerine alakadar, şüphesiz ki, yüksek ve insaniyetkârane ve fakat aynızamanda müfritane beyanatı bazı hükümet mehafilinde Türkiye Komünist Fırkası'nın Küçük Asya'da içtimai inkılabın meydana gelmesi için lazım gelen şartların vücuduna tabi bulunması gibi yanlış bir zannın

dogmasına sebebiyet vermişti. Diğer taraftan, Anadolu'da kıyam hareketi başladıktan sonra Büyük Millet Meclisi içinde, eski politikacılarımız tarafından vücuda getirilen yeni fırka ve zümrelerin şahsi mülkiyet meselesinde bile tevakkuf etmeksizin, sola doğru her adımda birkaç menzile atlayıvermeleri, komünistlerden bazı yoldaşların "yine mi suni ve yalancı hareketler karşısında bulunuyoruz?" kuşkularını uyandırmıştı. Biz ise, bu yanlış düşünce ve fena anlayışların yeri olmadığını, Küçük Asya'da başlayan hareketlerin ise tabiiğini iddia ediyoruz. Rusya'da başlayarak, Avrupa ve Amerika içlerine doğru dalgalanıp ilerleyen içtimai hareketin, Rusya'ya bir cephe teşkil eden Küçük Asya'ya karşı tesirsiz kalması mümkün müdür? Büyük Millet Meclisi'nin esas teşkilatı olan halkçı ve halk zümreleri fırkası da, amele ve rençper inkılabının -bolşevizmin- rüzgarı içinde doğmuş birtakım hücrelerdir. Ancak Anadolu hareketinde gördüğümüz vasfı fark, işaret, umumi bir millet, bir halk hareketi halinde tecelli ediyor ki, bunun esasları da, Komünist Fırkası'nın beyannamesinde (Madde 4) izah olunduğu veçhile, pek tabii olarak memleketin efkâr ve hayat şartlarından doğmadadır. Bu hale göre, Türkiye Komünist Fırkası'nın Anadolu hareketine karşı vaziyeti, kendi kendine meydana çıkar: Komünist Fırkası, içtimai inkılabı anlayan ve ona bütün varlığı ile bel bağlayan işçi ve rençperlerin bir siyasi teşkilatıdır. Memlekette mazlum ve işçi, fakir ve işsizler çokluk teşkil etseler de, sanayiın iptidai bir halde olması itibarıyla, amelenin proleter teşkilatına malik ve toplanmış olmamaları, komünistlerin ekaliyette kalmalarını icabetmektedir. Ve yine bu

itibarladır ki, Komünist Fırkası, halühazırda inkılabı yapacak ve idareyi ele alacak büyük bir hükümet fırkası şekil ve mahiyetinde ortaya atılamaz.

Komünist Fırkası memleketin içinde ekalliyeti temsil eden bir fırka halinde teşekkül ile beraber, Üçüncü Enternasyonal'in bir uzvu olarak yer yüzündeki içtimai inkılabın bir rüknü ve bir amilidir. Ve bu cihetle üstüne düşen vazife büyük olduğu kadar cihansümuldür. Üçüncü Enternasyonal'in, proletarya teşkilatı zayıf olan Türkiye'de ve Türkiye halindeki bütün şark memleketlerinde takip ettiği noktainazar bilinirse, bu vazifenin derece-i nezaket ve ehemmiyeti bir kat daha takdir olunur. İçtimai inkılabın mazlum şark memleketlerinden beklediği hareket, zalimlere karşı kıyam ve isyandır. Şarkta uhdesine düşen vazifei celadeti idrak etmiş bir memleket ve bir millet olarak bugün karşımıza çıkan zavallı Türkiye, ve fakir Türk Milleti'dir. Demek ki, içtimai inkılap karşısında Türkiye Komünist Fırkası'na düşen vazifeyi, yağmacı emperyalizmin bütün tazyikatına ragmen ayaklanıp varlıklarını ispat eden Anadolu kıyamcılarına ve kıyamcılarını temsil eden Büyük Millet Meclisi Hükümeti'ne samimiyetle müzaheret etmek ve Anadolu'daki bu hareketi şark'ın diğer mazlum ve medeni millet ve hükümetlerine bir nümune-i imtisal olarak göstermekle hulasa edebiliriz.

Bundan başka, Türkiye Komünist Fırkası'nın halka karşı bir çok borçları ve mecburiyetleri vardır. Türkiye Komünist Fırkası, kendi teşkilatı içinde amele ve rençper halkın vicdanını ter-

biyeye, Küçük Asya'nın karanlık sokaklarında bile türlü mahrumiyet ve mahkumiyetlerle dolaşan mazlum işçi ve köylülerimizi muntazam ve müteşekkil bir sınıf simasıyla dünyanın diğer memleket proleterleri meclisine takdim etmeye mecburdur.

Münevver ve inkılapçı gençlerimiz, beyaz yakalı frenk gömleklerini ve parlak kılınçlarını omuzlarından atarak eli nasırlı mazlum halkımız arasına girerler ve Komünist Fırkası saflarında bütün hayat ve mevcudiyetlerini biçare, bahtsız işçi ve çiftçilerimizin açlık, karanlık ve kulluktan kurtulmaları yolunda feda ederlerse, halkımız hakiki ve içtimai inkilaba doğru yükselecek, memleket yağmacılar elinden tamamen kurtulmak iktidarını gösterecek ve böylece komünistler şarkta büyük bir amele fırkasının mümessili sıfatıyla beynelmilel inkılapçılar arasında hürmetli bir yer tutmaga hak kazanacaklardır. Burada izahımıza nihayet veriyoruz. Yukarıda gösterdiğimiz esaslara mugayir olarak büyük teşebbüsler peşinde, hegemonyal işler görmek ve hazıra konmak isteyen herhangi bir komünist, mensup olduğu fırkanın takip ettiği yoldan çıkan ve binaenaleyh fırkaya itaat etmeyen bir derbederdir.

MUSTAFA SUPHI

Saltanattan Sonra

Yedi asırlık Osmanlı Saltanatı, sulh muahedesi adı altında bir bade-i zehr içerek büsbütün ölüme mahkum olunca, karşımıza, bundan sonra nasıl yaşayacağız ve nasıl bir hükümet kuracağız, meselesi çıkıyor.

Bugün Anadolu'da yeni bir Türk Sultanlığı'nın veya herhangi bir yerde bir imparatorlugun yeniden tesisi hatıra gelmez bir garibedir. Öyle bir devirde yaşıyoruz ki, Padişah ve imparatorların son cihan muharebesinden çoşan kan deryaları içine yuvarlanmış elmaslı taçlarını yerden kaldırıp başına takacak cüretli madrabazlar meydana atılamıyor; bir vakitler Avrupa ve Asya'yı parmaklarında bir halka gibi çevirip oynatmak isteyen cihangir mareşaller ve kahraman paşalar, gizlendikleri karanlık kovuklarda kış uykusuna tutulmuş beyaz ayılar gibi sarılıp yatıyorlar, hayatlarından bile kimseye haber vermiyorlar. Böyle bir zamanda ise, Rusya'da olduğu gibi, Türkiye'de de yıkılan zalim saltanatın harabeleri

karşısında bizzat halk, amele ve rençper ve askerlerden mürekkep milyonluk kitleler ayaklanıp kendilerini gösteriyorlar, fakir, muhtaç ve sefil de olsalar, o kırık dipçikli tüfenklerini kollarında taşımaktan vazgeçmeyerek toprakları, ana ocakları başında duruyor, baht ve namuslarını ayaklar altına düşürmek, alinteriyle hakettiklerini başkalarına yedirmemek için birleşiyorlar ve mutasallıt cihangirlere karşı, yine bütün yeryüzünü saran "aleşümül" bir mübareze açıyorlar.

İşte Rusya, Macaristan ve Türkiye gibi muzma-hil memleketlerde kurulacak yeni hükümetlerin esası, böyle büyük bir mübareze, bir güreştir; zulm ile, zalimler ile güreştir. Hem yalnız muharebeden sonra başımıza musallat olan İngiliz, Fransız ve Yunan yağmacılarına karşı değil, belki muharebeden evvelki zamanlarda da halka bir rahat nefes verdirmeyen vergidir, âşardır, agnamdır, ianedir, cezadır, ceziyedir ve nihayeten faiz ve temettüdüdür diye işçi ve köylünün evine, ocasına, tandırına, bacasına el uzatan içimizdeki imansız hırsızlara karşı açılacak mübarezeyledir ki, yeni hayatımızın şekli ve hükümetimizin rengi belirmiş olacaktır. Anadolu'da bugün büyük zahmet ve fedakârlıklarla Avrupa ve İstanbul haydutlarına karşı çarpışan amele, rençper ve asker kardeşlerimiz, bu harbin sonunda, yine eski günahkar, melun ve müstebit aga ve paşalardan mürekkep hükümetler meydana geldiğini ve kendilerinin yine eskisi gibi dışarıdan gelmiş bir misafir halinde kenarda kaldıklarını görse-ler memnun olurlar mı? Elbette değil!

Onun için Türkiye amele, asker ve rençperleri bugünden itibaren istek ve dileklerini meydana koyup hangi maksatla ve ne için çalıştıklarına, canlarını telef ettiklerine işaret olan kızıl bayraklarını yükseltmege mecburdurlar.

Umumiyetle döktükleri kanterlerini hak etmek, işledikleri işe ve toprağa sahip olmak, memleket ve hükümet işlerini ellerine almak isteyen amele ve rençper milleti Türkiye'de de bundan fazla ve eksik bir şey murat etmez.

Bıçare rençperin dileği, şüphesiz ki, kendi başına mahsus bir paşalık ve hanlık degildir; ancak o, bugün bin senelik tecrübeden sonra, fakat kanını dökmekten başka bir işe yaramadığını pek iyi anladığı bu paşalık ve hanlıkları yeryüzünden süpürmeye karar vermiştir. Onun için bundan sonra Anadolu ve Türkiye'de, halkın sırtında yaşayacak herhangi bir hükümet, hatta cumhuriyet şeklinde de olsa, yer tutmaz, yaşamaz. Yeni hükümetin bugünkü zahmet ve fedakarlıklara katlanan amele, rençper halkın içinde kurulup aşağıdan yukarıya doğru dalbudak vermesi, hayati bir şarttır. Böyle köklü ve temelli bir hükümetledir ki, yaşamak için mübareze, ve mübareze iledir ki, böyle bir hükümete liyakat hasıl olur. Türkiye amele, rençper ve askerlerinin bu liyakat ve iktidarı göstereceklerine eminiz. Onun için:

Yaşasın Türkiye amele, rençper ve askerlerinin hükümet ve cumhuriyeti!

MUSTAFA SUPHİ

Türkiye Komünist Teşkilatı
Merkezi Heyeti'nin Faaliyeti
Hakkında Bakû Kongresi'nde
Mustafa Suphi
Yoldaş'ın Layihası

Türkiye Komünist Teşkilatı'nın faaliyeti hakkındaki layihayı esas itibarıyla ikiye ayırmak lazım gelir: Biri "tenevvür", diğeri de "teşekkül" devri.

Tenevvür devri: Bu devrin mahiyetini, manasını anlamak için Rusya'da inkılabın henüz başlamadığı zamanlara kadar geri gitmelidir.

Cihan Harbi'nin zuhuru ile memleketimizin mağdur sınıflarından yüzbinlerce amele ve rençperlerin asker sıfatıyla Rusya'ya esir düşerek Sibirya, Türkistan, Kafkasya ve nihayet İdil-Ural boylarındaki demiryol, fabrika ve köy işlerinde havahe zahvahe çalıştırılmaları, esasen hayatta zahmetle yogrulmuş Türkiye işçileriyle Rusya proletaryası arasında dostluk ve yakınlık husulüne vesile oluyor.

"15 Temmuz" İnkılabı'ndan beri açılan harp sahnelerinde facialı roller oynamaya mahkum edi-

len Türk rençperi ve askeri, bu temastan büyük feyizler alarak sınıfî mübarezede Rusya'lı amele yoldaşlarla beraber harekete başlıyorlar.

Ücret ve iş müddeti hakkındaki hareketlere, tatili eşgallere iştirak ederek arkadaşlarının itimad ve muhabbetlerini celbediyorlar. Vaktiyle memlekette halkçılık ve sosyalistlik hayaline hizmet edip beladan belaya ugrayan ve nihayet muhaceret ve esaret yoluyla bu işçiler kafilesi arasında çalışmaya mecbur olan muallim, muharrir inkılapçılarımızdan bazı gençler ise, hem amele ile beraber taş taşıyıp çalışarak kapitalizmin ve harpten doğan gaddarlığın ağırlıklarını bizzat kendi hayatlarında hissediyorlar. Tufeyli unsurlara, umumiyetle işleticilere karşı kaynamakta olan düşmanlık duygularının sınıfî inkılabı esas olabilecek derecede tebarüzüne şahit oluyorlar. İşte bu gibi tesirat iledir ki, Rusya'daki Türk amele ve rençperleriyle Bolşeviklerin münasebeti, 1915 senesinden itibaren başlamış ve umumiyetle sermayedarlığa, Çar saltanatına ve nihayet Avrupa Harbi'ne karşı teşvikatta bulunan bolşevik edebiyatı Türkler arasında büyük bir revaç kazanmıştır. Bu edebiyatın iki sene zarfında amele gruplarında dağıtılarak gizli köşelerde tercüme ve teblig edilmesi sayesinde mağdûr ve mutaassıp rençper ve askerlerimizin kendi gaddar ve vahşî kuvvetlerimize, zalim hükümet ve hükümdarlarımıza, şan ve şöhret düşkünü müfteri paşalarımıza karşı söz söylemek imkanı hasıl olmuştur.

1917 senesi şubatında Rusya'da başlayan inkılabın Kerenski zamanına ait ilk kısmında bu giz-

li faaliyet daha açık bir şekle girerek, bolşeviklerin şehir ve köy işçi ocaklarında inkılabı içtimainin yaklaştığına dair açıktan açığa tebligat devri başlamış ve Türk bolşevikleri de gerek kendi hemşehrileri ve gerekse müslüman ahali arasında marksizm ve komünizm hakkında konferanslar tertip etmiştir.

Taşrinievvel vekayininin başlamasıyla fabrikalarda ve diğer iş ocaklarında çalışan Türk işçilerinin topluluklarına hanel gelerek herkes ele geçen fırsat ve hürriyetten faydalanıp memleketlerine gitmek üzere türlü yerlere dağılıyor, evvelce bolşeviklerle münasebet peyda edenler, içtimai inkılabın payitahtı kırmızı Moskova'ya geliyorlar ve buradaki Tatar inkılapçılarıyla kolkola vererek 1918 senesinin ilk aylarında Osmanlı şivesinde olarak "Yeni Dünya" Gazetesi'ni çıkarmaya başlıyorlar. Yeni Dünya'nın intişara başladığı tarih, bolşevizmin Rusya'da tevessü ve taammümü ile Rus askerlerinin Kafkasya'dan ric'ate ve bu fırsattan istifade eden Osmanlı ordularının Kafkasya'yı istilaya başladıkları devre tesadüf eder. Osmanlı Ordusu, Bakû gaz madenlerini ele geçirerek diğer taraftan Almanlarla beraber Dağıstan, Kuban ve Ukrayna üzerine tesirler yaparak inkılapçı Rusya'yı ışık ve ekmekten mahrum etmek tehdidini ika ediyorlar.

Osmanlı Hükümet ve ordusu başında bulunan İttihat Ve Terakki Fırkası'nın Türk ve müslüman memleketlerine ait istila ve ittihat hırsları da bütün şark memleketlerine sirayet ederek, müslüman kuvvetlerinin azadlığını Osmanlı istalasin-

da gördükleri bu devir, Türkiye bolşevikleri için muhit faaliyetlerinde en ziyade sıkıldıkları bir zamanı hatırlatır. Mamafih Yeni Dünya Gazetesi, bir taraftan Alman kılıncına dayanan bu istila hareketinin memleketi ve mazlum halkı pek tehlikeli uçurumlara götürmekte ve azadlığın ancak Rusya gibi Avrupa proletaryası arasında da içtimai inkılabın kıyamına bağlı olduğunu söylemekten, diğer taraftan ise, bu tehlikeyi bir türlü görmek istemeyen paşalar hükümetinin memleket ve halka reva gördükleri zulümleri tebligden hali kalmamaktadır.

Brest-Litovsk Muahedesi'ni imza eden o zamanki muzaffer Türkiye'nin Moskova'daki Sefiri Galip Kemali Bey'in Yeni Dünya ve muharriri aleyhinde verdiği üç muhtıra ile protesto, tutulan bu irşad ve muhalefet yolunun tarihi vesikalарını teşkil eder.

Mamafih şunu da derhal soylemelidir ki, kârikatin karanlıklar içinde kaybolduğu bu dar ve müziç devir, bize, en iyi ve maksada en sadık arkadaşları vermiştir. Muhtelif usera karargahlarından çıkıp Kazan'a gelen felaketzede arkadaşların ilk müşaveresi, 25 Temmuz 1918 Moskova'da Türk Sol Sosyalistleri Kongresi'ni davet etmiş ve bu konferans "Türkiye Komünist Teşkilatı" nı doğurmuştur.

İkinci devir: Tenevvür devri burada biterek konferansın seçip ayırdığı merkezi heyet dogrudan dogruya teşkilat işlerine girişiyor. Konferansın verdiği istikametler:

1. Rusya ve Türkiye'deki amele ve rençper ve askerlerimiz arasında tebliğat ve teşkilat, içtimai inkılap cephesinin fikren ve fiilen müdafaası,

2. İlk müsait fırsatta Türkiye'nin de celbolunacak vekillerinden mürekkep ilk Türkiye Komünist Kongresi'nin davet ve celbi, "teşkilatın fırka haline getirilmesi" suretinde konferanstan sonra, teşkilatımız Rusya Komünist (Bolşevik) Fırkası'yla daha yakın münasebete girişmekle beraber; benim bütün Rusya Müslüman İşleri Merkezi Heyet idaresinde aza ve beynelmilel şark tebliğat ve neşriyat şubesinde reis olmaklığım, bütün faaliyetimizin Rusya'daki müslüman işleriyle beraber ilerlemesine sebep olarak merkezi heyet ilk teşkilat devrinde bütün maddi ve manevi vesaitini müslüman işleri komiserliğinden alıyor, kuvvetinin mühim bir kısmını müslümanlar arasında küflenmiş fikirlerin yıkılarak inkılap ruhunun yükselmesine sarfediyor; bu meyanda Türk komünistleri, Tatar sosyalistlerinin Kazan'da davet edilen ilk konferansına iştirak ile ilk programının tertibine fiilen iştirak ettiği gibi bütün Rusya komünist teşkilatlarının Moskova'da açılan birinci kongresine de altı vekil vermeğe muvaffak olmuştur.

FAALİYETİN DÖRT CEPHESİ:

Gerek Türkler ve gerekse müslümanlar arasındaki faaliyetimizi, memleket itibarıyla İdil ve Ural'da, Kırım, Türkistan ve Azerbeycan'da olmak üzere dört kısma ayırmak mümkün olur.

1. Teşkilatımızın Moskova, Kazan, Samara ve Saratov gibi İdil ve Ural boylarındaki siyasi hücreleri ilk faaliyet yuvasını teşkil ederler.

Bu muhtelif memleketlerde adetleri 500'e bağlı olan Türk komünistleri, mürteci kara kuvvetlerle mübareze maksadıyla Türk esirlerinden kızıl askerler teşkiline muvaffak olmuş, Ufa ve Kazan'da "Çekoslovak" türedilerine, Orenburg'ta ise Dutov Bandisi'ne karşı Rusya'nın inkılap cephesini müdafaada yararlık göstermişlerdir. İdil ve Ural boyu, Çekoslovak menhuslarından temizlenince, buradaki eski sosyalist müslüman müesseseleri yeniden ihya edilerek İrtica ile Mübareze Komisyonu'na teşkilatımızdan vekil olarak iştirak edilmiş ve Kazan'daki "ilmi heyet" yeniden teşkil ve üç ay kadar idare olunarak Tatar maarif ve medeniyetine dair birçok meseleler meyânında hat ve imla usulünün ıslahına hadim bir konferansı da davet eylemiş ve konferans mühim ve faydalı kararlarla işinde muvaffak olmuştur.

Moskova ve İdil-Ural'daki faaliyetimiz:

Türkiye ile başlayan münasebetimiz, teşkilatımıza beynelmilel teşkilatlar arasında mevki tutmak liyakatini vermesiyle 1919 Mart'ında Moskova da içtima eden Beynelmielel Müşavere Meclisi'ne bizim vekilimiz de dahil olmuş idi. 34 memlekette birçok vekilin gelmesi üzerine Üçüncü Enternasyonal'in ilan-ı tahrir etmesiyle Türkiye Komünist Teşkilatı da Üçüncü Enternasyonal Birinci Kongresi'nde vekilini bulundurmuştur. Bu sene Temmuz ayında toplanan İkinci Kongre'ye teşkilatımız iki vekil göndererek inkılabî müesseseler arasında mevcudiyetini tasdik ettirmiş ve gele-

cek kongrelere dört rey ile iştirak hakkını ihraz eylemiştir.

2. Kırım'da: Şark cephesinin kara kuvvetlerden temizlenmesiyle, bütün faaliyetin cenubi Ukrayna'daki Uskuro Patski saltanatı üzerine tevcih olunduğu sıradadır ki, Merkezi Heyet, İdil ve Ural'da çalışan bütün faal arkadaşlar için seferberlik ilan ederek Kırım hududuna hareket ediyor. "Yeni Dünya" Gazetesi muharrir, mürettip, huruf vesair levazımıyla 22 Kanunusani 1919'da Kırım'a varınca, oradan bolşeviklerle beraber çalışan Kırım Kurultayı'nın sol sosyalistlerden mürekkep bir müslüman komünist şubesini vücuda getirmiş ve iki ay sonra davet ettiği kongresine 17 şehir ve köy teşkilatından 30'u müteceviz vekilin iştirak etmesiyle Kırım'daki komünistlerin adedi 400'ü geçtiği anlaşılacak şu kısa zamana ait faaliyetin neticesini görmüştür. Teşkilatımız bu arada "Kırım Müslüman Komünistler Ülke Bürosu" yanında açılan fırka mektebinde 27 genç ve münevver komünist yetiştirmege delalet ederek inkılabî harekete metin esaslar hazırlamıştır. Türklere mahsus olmak üzere Kırım sevhilindeki şehirlerde milli teşkilatlar yanında Türk komünist şubeleri ve oralarda yaşayan Türkiye'liler arasında küçük mikyasta Türkiye amele ve rençper şûraları teşkil olunduğu gibi, esas yuvası Türk askerlerinden mürekkep olmak üzere beynelmilel şark alayı da teşkil olunmuştur.

Kırım'da neşriyat işlerine de kuvvet verilerek "Yeni Dünya" ve Kırım Haberleri isminde iki gazetenin sıra ile her gün çıkarılmasına, Kanunu Esasi ve İştirakiyyun Programı gibi birkaç eser

tercüme edilip, bunlar gerek Kırım içinde, gerekse Türkiye sahilllerinden gelmekte olan kaçak kayıkçılar vasıtasıyla memleketimizdeki amele ve rençper halka dağılmış ve bu kayıklarla arkadaşlardan ve Kırım'daki amele ve askerlerden birçoğu Türkiye'ye gönderilmiştir.

İngiliz-Fransız donanmalarının tehdidi ve Çar saltanatını iadeye çalışan Denikin'in hücumu karşısında 23 Nisan 1919'da ricate mecbur olduğumuz zaman, Kırım'ı inkılap ateşleriyle tutuşmuş ve bütün azatlık ümitlerini proletarya hareketına bağlanmış bir halde bırakıyoruz. Kırım'da iken hayırhahlık münasebetleri tesis ettiğimiz mülteci kurultaycılar, bizden sonra çıkardıkları "Millet" Gazetesi'nde bu ümitleri açıktan açığa kuvvetlendiriyorlardı. Sonra aldığımız haberlere göre, oradaki bolşevik arkadaşlarımızdan ve bu hayırhah inkılapçılardan 17 kahramanın Vrangeli tarafından telef edildiği anlaşılıyor. Buradaki teşkilatımızın delaletiyle meydana çıkanların Kırım hududunda kızıl asker sıfatıyla düşman kurşununa hedef olduklarını ihtiram ile zikretmek lazım gelir.

Kırım ricatinden sonra Odessa'daki faaliyetten de bahsetmek lazım gelir. Teşkilatımız arkadaşların bir kısmını mühimmini Türkiye'ye nakletmek üzere Mayıs 1919 tarihinde Odessa'ya gidildiği zaman orada Üçüncü Enternasyonal Şubesi'yle teşriki mesai etti. Beraber getirdiği matbaasında beyannameler ve Üçüncü Enternasyonal Manifesti'ni neşrederek Türkiye'ye gönderdi. O zaman başlıca arkadaşlarımız, daha bir takım amele ve rençper esirlerle iki gemi içinde memleketi sev-

kolundular ki, bu meyanda merkezi heyet azasından iki arkadaş İstanbul'a gitmişler ve beni muhahas olarak Rusya'da bırakmışlardı.

3. Türkistan'da: Dört tarafı düşman kuvvetleriyle sarılmış olan Odessa havalisinden 12. Ordu Cenup Grubu'yla muzafferane çıkılıp Moskova'ya gelindiği zaman, Türkiye'de olan bütün vakaların Moskova inkılapçı mehafilinin dikkatini celbetdiği görüldü; vakıa Antanta'nın İstanbul'u işgali ve Osmanlı Ordusu'nun kısmen terk-i silah ile inhilale ugraması üzerine taksim politikasının bütün şiddetiyle meydana çıkması, kıyam hareketlerine sebep olmuş ve bu kıyama idare eden Mustafa Kemal Paşa ise bolşevikler ile münasebete girişmek teşebbüslerinde bulunmuştu. Rusya Komünist Bolşevik Fırkası Merkez-i Umumisi ile cereyan eden muhaberede Türkiye'de başlayan bu müdafaa-i milliye hareketine müzaheret edilerek aynı zamanda teşkilat namına vaki olan teklifimiz kabul edilmiş ve bu teklif kendilerine yazı ile de teblig olunmuştur.

Şimdi bizim için Türkiye'ye yakınlaşmak lazım olduğu halde, cenup hududu kara kuvvetlerle tamamen kapanmış olduğundan, Türkistan, İran ve Kafkasya yoluyla uzun bir seyahata mecburiyet hasıl oldu. Türkistan'a vüsulumüzde ise, Bahr-i Hazer sevahilinde ahvalin seyahata müsait olmaması ve Türkistan İşleri Komisyonu Reisi İliyeva Yoldaş tarafından lüzum gösterilmesi üzerine bir karşı arkadaş Kafkasya tarikiyle Türkiye'ye gitmek üzere memur edilmiş olmakla beraber, Taşkent'te üç ay kadar kalınmaya mecburiyet hasıl olmuştur.

Bu sırada Türkistan Komünist Teşkilatının Üçüncü Kongresi le burada intihap olunan merkezi komitenin faaliyetine iştirak edilmiş; bir taraftan müslüman zahmetkeşleri arasında beynelmilel inkılap yolunda fedakarlık hislerinin intişarına, diğer taraftan ise mülkiyet ve şeriat meseleleri etrafında halkın mukadderatıyla oynayan irtica kuvvetlerine ve hususiyle öteden beri memleketi soymaya alışıp nihayet komünist nikabı altında gizlenerek işine devam eden kolonizatörlere karşı mübarezeyle kuvvet verilmiştir. Şarkta inkılap yollarını açacak ve şark inkılapçı ve komünist teşkilatlarını bir araya toplayabilecek bir müesseseye ihtiyaç öteden beri hissedilmekte olduğundan, Taşkent'te Beynelmillel Şark Tebligat Şûrası namıyla bir müessesenin vücuda getirilmesine delalet olundu.

Bütün teşkilat işleri tarafımdan idare olunan bu müessese içinde Çin, Kaşgar, Buhara, Hive, İran, Türkiye komünist teşkilatlarını toplamaya muvaffakiyet hasıl olmuş ve az zamanda Türkistan'ın şark memleketleriyle birleşen bütün hudutlarında rabıta şubeleri açılmış ve hariçte de gizli teşkilata başlanılmıştır. Türk teşkilatına ait olmak üzere burada Şubiri yakınındaki şubeden başka, eski şehirde de bir şube açılarak Sibirya'dan gelmekte olan esirlerin terbiye ve işe işine delalet olunmuş ve Türkistan Cephesi Başkumandanlığı huzurunda Türk kızıl askerlerinden mürekkep bir kıta-i askeriye teşkil edilmiştir ki, bu kıta şimdi Baku'ya nakledilmiştir.

4. Azerbeycan'da: Türkistan'da açılan teşkilatlar etrafında toplanan Türk komünistlerinin

miktarı 40'a balig olarak Bahr-i Hazer'in düşmandan temizlenmesinden sonra bu arkadaşlardan 23'ü ile beraber Türkiye'ye ait faaliyetin Kafkasya'ya nakli kararlaştırarak 27 Mayıs 1920 tarihinde Baku'ya gelindi. Baku'ya gelir gelmez, teşkilatımız ilk defa olarak Türkiye'ye yakınlaştığını ve kendi kitlesi içinde çalışmak imkanına malik olduğunu hissetmiştir.

Teşkilatımız Baku ve etrafında Türkiye'den bir veya diger suretle gelip toplanmış olan binlerce amele ve rençperler ile tuttugumuz yola hayırhah ziyalılar, şair ve ressamlar da mülaki oldu. Meslegimize mutekit bazı arkadaşlar da teşkilata ilhak olunarak merkezi büro yeniden faaliyete girdigi gibi, Baku'da evvelden teşkiline teşebbüs olunan Türk komite veya fırkası lagv ve yeni esaslarda teşkil olundu. Bu hususta biraz tetkiké ihtiyac var: Bir müdetten beri Anadolu kıyam hareketini inkılapçı Rusya ile birleştirmek ve Azerbeycan Şûralar Hükümetini tesis etmek maksadıyla Kafkas ülkesi ve Bolşevik fırkasıyla beraber çalışan arkadaşlar, evvela bir Türk Komünist Grupası, son vakitlerde ise Türk Komünist Fırkası vücuda getirerek merkezi komitelerini intihap etmişlerdir. Buraya İttihat Ve Terakki Hükümeti'nin harp zamanında büyük roller oynamış bazı kimseleri ithal edilmişti.

Yakın mazileri memleketin son harp felaketleriyle alakadar olan bu zatlara amele ve rençper fırkasını tesis ve temsil gayritabii idi.

Onun için bu teşkilatın ilgasında tereddüt olunmayarak eskiden beri Azerbeycan komünistle-

riyle beraber çalışmış olan bazı komünist arkadaşların Rusya ve Gürkistan'dan gelenlere ilavesiyle vücuda gelmiştir.

Grupa, Baku Teşkilatı'na esas olarak kabul edilip, bu grupada Türkiye Teşkilatınının Baku Şubesi vücuda getirildi. Ve bu şube, Azerbeycan Baku Komitesi'ne ilhak olundu. Böylece vücuda gelen şube, faaliyetinde merkezi heyetle birleşmiş ve azası 200'e balig olmuştur. Kayıt ve tescil esnasında teşkilata, maksad-ı esasa hizmet edemeyecek bir takım şahısların girdiği hissolunmasıyla, bunlar hakkında tasfiye muamelesine teşebbüs olunmuştur. Baku Teşkilatı'nın faaliyeti Meclis'e ayrıca takdim edileceğinden, bu bapta daha fazla tafsilata lüzum yoktur.

BAKU TEŞKİLATI

Merkezi heyetin faaliyetine gelince, bunu anlamak için bir kere merkezi heyetin esas teşkilatına vakıf olmak lazımdır.

Merkezi heyet, teşkilat, tebligat, matbuat, revabıt, istihbarat, harbî şubelerinden, bir de umumî kitabet ve malî şubesinden terekküp eder.

TEŞKİLAT ŞUBESİ'NİN FAALİYETİ: Bu şube faaliyetini Türkiye ve Kafkasya'ya ait olmak üzere üç ay zarfında memul olmayacak derecede tevsi etmiştir. Ayrıca tafsilî görüleceği üzere, bilhas- sa İstanbul ve etrafı, maden ocak mıntakaları ve Karadeniz sahilleri gibi Avrupa emperyalistlerinin istilasına maruz mıntakalarda çalışmış ve

Sark Beynelmillel Konferansı ile teşkilatımız kongresinde 100'e yakın vekil bulunmasına muvafakiyet hasıl olmuştur.

Kafkasya'da kalmış olan Türkiye amele ve rençperleri arasında teşkilat artırılmış ve böylece memleketimizde fikir neşrine hadim ve mühim bir basamak daha vücuda getirilmiştir.

YENİ ŞUBELER:

Arzolundugu gibi, Anadolu ve Rusya dahilinde faaliyette bulunmuş, Anadolu'nun muhtelif mahallerine gönderilmiş arkadaşlar tarafından aşağıda gösterilen şubeler teşkil edilmişti; bu şubeler, vekillerini elyevm kongremize göndermiş bulunuyorlar.

İstanbul Şubesi: 919 senesi bidayetinden beri hal-i faaliyettedir. Haziran bidayetinde Baku'dan iki arkadaş gönderilmişti. İstanbul Şubesi'nden bugün kongrede müteakip vekiller^o bulunuyor.

Zonguldak Şubesi: Abdurrahman ve Ahmet yoldaşlar Haziranda teşkilat için gönderilmişti; Eregli ve Zonguldak'ta şubeler açarak faaliyette bulunmuşlar ve kongreye vekiller celbe muvaffak olmuşlardır.

Trabzon ve Havalisi: Yusuf Kemal Yoldaş tarafından Trabzon ve Rize'de şubeler açılmıştır.

^o) İsimler basılı metinde yoktur.

Nahcivan Şubesi: Nahcivan'da hem Anadolu ile muvassala ve münasebet temin etmek, hem orada bir şube açmak üzere Haziran evasıtında Cemal Yoldaş ile Salih Zeki, Hilmi, Hakkı, Nurettin yoldaşlar gönderilmiş ve orada bir şube açılarak arzu edilen şekilde faaliyette bulunulmuştur. Salih Zeki Yoldaş'a Erzurum, Sivas, Ankara ve Trabzon havalisande faaliyette bulunması için vekalet verilmiştir. Yekaterinadar, Novorossisk, Tuapse şubeleri, Temmuz evahirinde Kuban ve Çurni, More (Karadeniz) Kubirnası ile Anadolu'nun Karadeniz sahillerinde teşkilat yapmak, konferansa ve kongreye vekiller getirmek üzere gönderilen Baha Ali Yoldaş'la diğer 20 arkadaş tarafından Yekaterinadar, Novorossisk, Tuapse'de şube açılmış ve Anadolu ile bu şubelerden 125 kadar vekil getirilmiştir. Bunlardan 51'i Türkiye'den ve 70'i şimali Kafkas ve Karadeniz sahilindedir.

Bundan başka Baku'da bir şube teşkil edilmiştir. Oltu'da bulunan teşkilat ile münasebette bulunmak üzere Yusuf Ziya ve İran'da Hint'li efrat arasında propagandada bulunmak üzere Sadık, Kuban ve Rostof havalisinde kesif miktarda sivil Türk esirleri bulunduğu anlaşıldığından, oralara da Nafizade Alaattin, Bursuş ve Çitof yoldaşlar gönderilmiş ve askeri teşkilat için binden fazla Türk esir ve askeri toplanmıştır.

MATBUAT VE TEBLİGAT FAALİYETİ

"yeni Dünya" Gazetesi: Baku'da tekrar intişar ederek, bugüne kadar 11 nüsha çıkmış, her nüshadan 2000 adet Türkiye'ye; 1000 adet Azerbeycan'a,

350 adet Rusya ve İran'a, 350 adet Türkistan'a gönderilmiştir. Şimdi her bir nüshadan ihtiyat olarak 4-500 adet depoda mevcut bulunuyor.

TELİF VE TERCÜME KOMİSYONU:

Bu nam ile bir komisyon teşkil edilerek Kanunu Esasi, Komünist Fırkası Programı, Lenin'in Tercüme-i Hali, Lenin'in Burjuvazya Demokrasyası ve Proletarya Diktatörlüğü Hakkındaki Nazarları, Komünist Partisi'nin Şerhi, Komünist Beyannamesi (Manifest), Sai ve Sermaye, Bolşevizm Nedir, Şûra Hükümeti Nedir Ve Nasıl Teşkil Edildi, Kırmızı Ordu Kıtataı, Fırka Hücreleri Talimatnamesi, Çocuk Dostu, Mektebe Kadar Terbiye Müesseseleri Talimatname ve Programları namı ile 12 adet kitap tercüme edilmiştir.

Lenin'in Tercüme-i Hali, Şûralar Hükümeti Nedir, Komünist (Bolşevik) Programı, Burjuvazya Demokrasyası ve Proletarya Diktatürası namındaki kitaplar tabedilmiş ve diğerleri tabedilmek üzeredir. Bunlardan başka Komünizm Elifbası, Hükümet ve İnkılap, Altına İbadet, Büyük Başlangıç, Enternasyonal Tarihi, Mahkeme ve Sosyalizm, Kanunu Esasi kitapları da kısmen tercüme edilerek yakında ikmal edilecektir.

Levhalar: Ressamlarımız tarafından amele ve rençperlerimizin geçirdikleri elim hayata ait 29 levha da tersim ve teşhir olunmuştur.

Siyasi Kurulsar: Baku Teşkilatı'na merbut olmak üzere 17 Haziran'da bir de siyasi fırka mektebi açılmıştır. Bu mektepten maksat, amele ve

asker arasında içtimai inkılabın esasına vakıf yoldaşlar yetiştirmektir. Mektep, 50 talebe ile tedrisata devam etmiştir. 4 Eylül 1920 tarihinde birinci devre ikmal edilmiş ve 40 genç komünist şahadetnamesini almıştır. Mektepte okunan dersler şunlardan ibaret idi: Tarih-i Medeniyet, İçtimai İnkılap Tarihi, İktisat, İktisad-ı Siyasi, Komünist Programı, Türkiye İnkılap Tarihi, Şûralar Hükümeti Kanunu Esasisi, Kooperasyonlar, Fırka Tebligat ve Teşkilatı, Cografya, Tarih-i Umumi, Musiki.

RABITA VE İSTİHBARAT ŞUBESİ'NİN FAALİYETİ:

Bu şubenin şarka ait rabita ve istihbar faaliyetleri, Türkistan'da teşkil olunup, Pamir'den Bahr-i Hazer'e kadar intişar etmiş olan Beynelmillel Şark Tebligat Şûrası vasıtasıyla cereyan etmiş ve yeniden garbe doğru tevsi edilerek Nahcivan ve Karadeniz'de tesis olunan bazı noktalarla irtibat temin olunmuştur. Bu şube tarafından şimdiye kadar 34 arkadaş işe gönderilmiş, bu ahvale dair 29 layiha ve mektup alınmıştır. Bu muharrerat içinde kıyam hareketlerinin başında duran kumandan ve valilerden küçük zabıt, amele ve askerlere varıncaya kadar birçoklarının gönderdikleri mektuplar vardır ki, bunların muhteviyatı memleketin muhtelif tabakaları arasındaki ahvali ruhiyeyi pek âşikâr olarak göstermektedir. Türkiye'de kumandan ve valiler, paşalar da dahil olduğu halde bolşevizmin halâskâr bir kuvvet olarak telakkî edildiğini söylesek doğru olur. Yalnız büyük memurlar komünizmin Türkiye'de de tedricen ve yukarıdan aşağıya doğru ve muhil (muhayyel?) bir usulde tatbiki mümkün olacağını

düşünmekte, amele ve askerler ise, harbin ve milli müdafaa'nın en büyük ağırlıkları kendi sırtlarına yüklediğinden ve zengin sınıfların kendilerini yine istedikleri gibi soyduklarından şikayet ederek buna nihayet vermek için çare aramaktadırlar.

Hulasa, Antanta'ya karşı son azim ve karar ile mücadeleye girişen Anadolu, içtimai inkılap için şarkın hiçbir tarafında görülmeyen istidatlar göstermektedir. Anadolu'nun Trabzon, Erzurum, Eskişehir gibi şehirlerinde komünistliği alenen müdafaa eden "Albayrak", "İşçi" namlarıyla gazeteler çıkarılmış ve İstanbul'da komünist arkadaşlar tarafından "Kurtuluş" isminde bir de mecmuanın neşrine muvaffakiyet hasıl olmuştur. 5 numarası çıkan bu mecmuada Üçüncü Enternasyonal ile müttefikan çalıştığı alenen yazılmaktadır ki kongremiz, bu gazetelerin müessis ve muharrirlerinden bazılarını faaliyeti içine almış olmakla haiz-i şereftir.

HARBİ ŞUBE'NİN FAALİYETİ:

Daha Türkistan'da iken Türkiye'de tebligat ve teşkilat işleriyle meşgul olmak üzere gönderilen Abid Alim Yoldaş tarafından Baku'da Türk esir askerlerinden mürekkep bir komünist kıta-i askeriyesi teşkil edilmek üzere teşebbüsatta bulunmuştu. Merkezi heyet, Baku teşkilat işlerini yoluna kor komaz, kıta-i askeriyeyi kendi idaresine alarak, kumandan ve siyasi müridler tayin etmiş ve sevkiyat cihetiyle her teşekkül eden askeri kıtanın bir kumandanlığa merbutiyeti lüzumuna nazaran bu kıtanın da 11. Ordu Kumandan-

lığı'na merbutiyeti temin edilmiştir.

Bir müddet sonra Türkiye'den alınan haberlerde mümkün olduğu kadar süratle muavenet edilmesi arzu ve talep edildiğinden burada mevcut Türkiyeli amele ve rençperler ile üseradan daha bir çoklarının iltihakı ve teşkilat ikmali sonunda fırka-i askeriyenin Anadolu'ya gönderilmiş ve bu maksatla Rusya Şûralar Hükümeti ve 11. Ordu Kumandanlığı ile Şube müzakerata başlayıp esas maksadını elde etmeğe muvaffak olmuştur.

Busuretle eski Komünist kıta-i askeriyesi, bu kızıl fırkanın eski kadrosuna kabul edilmiş ve Birinci Nişancı Alayı namıyla bir alay teşkil ve yeni kumandan ve siyasi komiser tayin edilerek fırka karargahı da küçük mikyasta teşkil edilmiştir. Bundan başka içeri Rusya'da üserayı toplamak için 20 kadar arkadaş gönderilerek oralardan gönüllü celbedilmeye başlanmış ve Azerbeycan Şûralar Cumhuriyeti dahilinde ise Türkiye'lilerin seferberliği ilan ettirilmiş ve işe başlanılmıştır.

Birinci Alay'ın mevcudu az müddette tezayüt ile 700'e karış bir hale geldiği ve seferberlik muvaffakiyetle devam ettiği sıralarda Moskova'daki Anadolu Elçiligi'nin vekili olan İbrahim Tali Bey'in 11. Ordu Kumandanı ve Merkezi Heyet ile mülakatında "Türkiye'nin adama ihtiyacı yoktur, ancak esliha ve cephaneye ihtiyacı vardır," yolunda vaki olan ifadesi üzerine Ordu Kumandanlığı tarafından seferberliğin durdurulması hususundaki istifsara tarafımızdan cevabı muvafakat verilerek seferberlik durdurulmuştur. Böyle-

ce 15-20 bin kişilik müsellaah bir kuvvetin müstehtililere karşı gönderilmesinden -maahaza Anadolu kıyamcılarını ile arada bir suitefehüm vücuda getirmek maksadıyla- sarfınazar olunmuş ve mühim bir fırsat elden kaçırılmıştır. Şimdiki halde mevcudu bine yaklaşan alayın ikinci haftaya kadar Anadolu'ya sevki hazırlıklarıyla uğraşmaktadır.

Bundan başka harbî şube yanında bir de Esirler Şubesi açılmış ve Rusya'nın muhtelif yerlerinden gelen esirlerden askerlige gidemeyenler arasında teşvikat işlerine germi verilerek, bir taraftan da iaşeleri temin edilmiş ve şimdiye kadar Baku'ya gelen 1099 esirden 349 kişilik iki kafiye Türkiye'ye gönderilmiştir.

KİTABET VE MALİYE ŞUBESİ'NİN FAALİYETİ:

Merkezi heyetin 26 Mayıs 1920'den 10 Eylül 1920 tarihine kadar devam eden muamelatı, kuyudat defterlerine göre 1401 giden, 202 gelenlerden ibaret olmak üzere 1603 kagıt yekununa balig oluyor. Bu muharrerat içinde fırka işleri için 52 ve askeri işler için 21 kişiye verilen tasdiknameler vardır.

Maliye İşlerine Geline:

(Burada Meclis, Suphi Yoldaş'ın sözünü keserek hesabat hakkında Meclis'te tafsilli malumat verilmesine müsaade olunmamış ve hesabatı tetkik ve neticesini arz etmek üzere Ahmet Cevat, Yakup ve Abdurrahman yoldaşlardan mürekkep bir komisyon seçmiştir. Bununla beraber Mustafa Suphi

Yoldaş, maliye cihetinden teşkilatın geçirdiği muhtelif devirleri muhtasarca anlattıktan sonra sözlerini şöyle bitiriyor:)

Bu tafsilattan anlaşıldığı üzere, teşkilatımızın masrafı büyük bir tasarruf ve itidal ile icra edilmektedir. Bunun sebepleri:

1. Türkiye ile muvassalanın son zamanlara kadar pek müşkül olması dolayısıyla muntazaman para gönderilmesinin temin edilmemiş olması,

2. Memlekette masrafı kontrol edecek yüksek teşkilatın henüz mevcut olmaması cihetiyle, giden tebligcilere asgari miktarda para verilerek hislerinin inkişafına çalışılması ve nihayet ihtiyat bir kısım meblagın muhafazası fikirleriyle izah olunabilir. Hazırda yollar temin edilmiş olduğu gibi, mesul arkadaşlarımız da, İstanbul ve Anadolu'da çoğalmış olduklarından, ciddi faaliyet neticesinde kasamız varidatının süratle yükseleceğine şüphe yoktur. Bununla beraber, bizim para sarfiyatında tasarruf, teftiş ve ihtiyat prensiplerini terketmememiz lazım gelir.

Bugün beynelmilel inkılap muhitinden yardım almakla beraber düşünmeliyiz ki, memlekette kara kuvvetlerle çarpışarak beynelmilel inkılap muhitiyle münasebete girişemeyeceğimiz zamanlar da gelebilir. Bu gibi zamanlarda müzayakaya tahammül haysiyetini şimdiden kazanmaya çalışmalıyız.

İşte arkadaşlar, böylece size altı senelik harp ve mübareze tarihinin muhtelif safhaları hakkında malumat verdiğim gibi, aynı zamanda Tür-

kiye Komünist Teşkilatı Merkezi Heyeti'nin hulasai faaliyetini arz etmiş oldum. Heyet-i Merkeziye, bu faaliyeti ile Türkiye amele ve rençper halkının zalim ve yağmacı hükümet ve devletler ayagı altında ezilmiş olan hukuk ve metalibatını beynelmilel inkılap ufuklarında göstermeye muvaffak oldu. Şimdi ise bu hukuk ve metalibi, kızıl bayrak halinde Türkiye ve Rusya'daki komünist arkadaşlarımızın birleştikleri bu muhterem kongreye takdim ile vazifesini ikmal etmiş oluyor. Bu kongrede birleşerek inkılapçılıktaki itimat ve kuvvetlerini artıran komünist arkadaşlarımızın mukaddes bayragımızı yere düşürmeyerek zafer ve ikbal yolunda daima ileriye büyük adımlar atacaklarına ümit ve itimadımız tamdır.

Kongre'nin Sonunda
Mustafa Suphi
Yoldaş'ın Nutku

Teşkilat devirlerini geçiren ve şimdiye kadar birer grup halinde yaşayan Türkiye komünistleri, bu kongreden müteşekkil ve müttehit bir fırka olarak çıkmakla, yeni bir devre-i hayata ayak basıyorlar. Fırkanın önünde duran birinci vazife: Bundan sonra memleketimiz amele ve fukara rençperleri arasında fikrimizi kuvvet ve süratle neşrederek halkın mukadderatını kendi eline verecek sebep ve kabiliyetleri hazırlamaktır. Türk komünistleri üç seneden beri Rusya içtimai inkılabı içinde birçok safhalardan geçtiler.

Zaman oldu ki, karşımıza çıkan kara fikirli mürteciler, Türkiye'de amele ve rençper sınıfının mevcut olmadığını, olsa bile, hammalların memurlardan iyi yaşadıklarını söylemekten utanmadılar. Son zamanlarda ise, bilhassa İstanbul, İzmir, Konya, Erzurum, Ankara ve Eskişehir'de vucuda gelen amele ve rençper namı altında inkılapçı mühim bir sınıf yaşıyor. Ümitvarız ki, İstanbul ve Anadolu rençperleri yakında müstevli

ve zalim bütün kuvvetleri toplayarak hayat ve mübareze faaliyetini kendi kollarına almak iktidarını göstereceklerdir.

Zaman oldu ki, Türkiye amele ve rençperleri, müstebit vali, hakim ve paşalar karşısında söz söylemek cesaretini bile gösteremediler; fakat son vekayi gösteriyor ki, İstanbul Hükümeti'nin ve padişahın İngilizlerle birleşerek memleketi sattıklarını halk pek iyi anlıyor; Türkiye'nin mazlum amele ve rençperler ve askerler, bu alçaklığa, bu hıyanete karşı, süngüsünü oradaki aga ve paşaların göğsüne çevirmiş, muharebe ediyorlar. (Alkışlar)

Ve nihayet zaman oldu ki, arkadaşlar, Türkiye'de komünist teşkilatı olamaz, dediler; fakat, Türkiye'nin muhtelif şehirlerinden gelen komünist vekiller, bunun aksini ispat ettiler; Türkiye'de amele ve rençper komünist teşkilatı git-tikçe genişliyor ve kuvvet kespediyor. Şimdi Komünist Fırkası'nın müstemlekeci kuvvetleri ez-meye âzim işçi halka rehber olacağına hiç şüphe edilemez. (Alkışlar)

Komünizm mübeşşirlerinden Engels, bir eserinde diyor ki: "Yeryüzündeki teknika zulme alettir. Zaman gelecek ki, teknikanın terakkisi eseri olarak yeryüzünü kan deryaları alacak ve zalim imparatorların taçları bu kan deryasına yuvarlanacak, bu tacı yerden kaldırıp başına koymaya cesaret edecek bir adam bulunamayacaktır." İşte, bu devir hulul etmiştir: Rusya'da, Almanya'da, Avusturya'da, Türkiye'de, çarlık, imparatorluk, padişahlık artık bir daha necat bulunmayacak

tarzda yıkıldığı halde, hiç kimse cesaret edip de, o taşları başına geçiremiyor.

Vaktiyle halka zulmedenler, bugünkü amele ve rençper inkılabı huzurunda diz çökerek mazlum halka taraftar ve hizmete amade küyorlar. (Alkışlar)

Memleketimizde her türlü derece ve sınıf ahit ve yalanlarının yerinden oynadığı böyle bir devirde, böyle bir devr-i buhranda, işçi halkın mukadderatını kendi eline alarak iş görmesi bir zaruret haline giriyor. Bu işte doğru yolu göstermek vazifesi Komünist Fırkası'nın uhdesine düşmektedir.

Komünist Fırkası için memlekete musallat olan harici düşmanları kovmak nasıl bir vazife ise, dahilde halkın sırtından geçinen yağmacı tufeyli sınıflarını da hazıryiyicilik hâlinde çıkarıp yumruk altında işletmek de, o derece esaslı bir vazifedir. Bu iki cihetin temini ilemdir ki, Komünist Fırkası mazlum amele ve rençper halka karşı hizmetini ifa etmiş ve ortadan sınıflar farkı kalkarak heyet-i içtimaiye, adalet-i hakikiyeye nail olmuş olacaktır. Onun için son söz olarak diyelim ki:

Yaşasın Türkiye Komünist Fırkası!

sözlük

Agnam: *Hayvan sayım vergisi*
 Ahit: *Antlaşma*
 Ahvali Ruhiye: *Ruhsal durumlar*
 Alemşümul: *Evrensel*
 Amele: *İşçi*
 Amil: *Yapan, etken*
 Antanta: *İtilaf (devletleri)*
 Azatlık: *Kölelikten kurtulmak*
 Azim: *Kararlılık*
 Âzim: *Büyük, yüce, ulu*

Bap: *Bölüm*
 Badei zehir: *Zehirli içki*
 Bahr-i Hazer: *Hazer Denizi*
 Balig olmak: *Bulmak, erişmek*
 Beynelmilel: *Uluslararası*
 Biçare: *Çaresiz*
 Bidayet: *Başlangıç*
 Bilavasıta: *Dolaysız, doğrudan doğruya*

Celbetmek: *Üstüne çekmek*
 Cevabı muvafakat: *Olumlu cevap*
 Cidal: *Savaşma, ugraşma*
 Cihanşümul: *Evrensel*
 Cizye: *Vergi*

Delalet etmek: *Yol göstermek, aracılık etmek*
 Derece-i nezaket: *Nezaket derecesi*
 Devre-i hayat: *Yaşam dönemi*
 Devr-i buhran: *Bunalım dönemi*
 Devr-i hakiki: *Gerçek dönemi*

Efkâr: *Fikirler*
 Efrad: *Bireyler*
 Ekaliyet: *Azınlık*
 Ekseriyeti azime: *Büyük çoğunluk*
 Elyevm: *Bugün, halen*
 Emaret: *Emirler, beyler*
 Esliha: *Silahlar*
 Evahir: *Sonlar*
 Evasıt: *Ortalar*
 Evvelâhir: *Eninde sonunda, her zaman*

Fert: *Birey*
 Feyiz: *Verimlilik, gürlük*
 Fikir Neşri: *Düşünce yayma*
 Filvaki: *Gerçekte*
 Fırka: *Parti*
 Fırka-i askeriye: *Askeri tümen*
 Fütuhâtçılık: *Fetihler yapmak*

Gasıp: *Zorla alan*
 Gayrimüterakki: *Gelişmemiş*
 Germi: *Çok gayret*
 Grupa: *Grup*

Hadim olmak: *Yardım etmek*
 Hadis olmak: *Meydana çıkmak*
 Hadisat: *Olaylar*
 Haile: *Trajedi*
 Haizi şeref: *Şeref sahibi*
 Hakkı hayat: *Hayat hakkı*
 Halâskâr: *Kurtarıcı*
 Halihazır: *Şimdiki*
 Hali faaliyet: *Çalışma durumu*

Harbî: Savaş ile ilgili
 Hat: Yazı
 Havahe Zahvahe: Boşuboşuna
 Heder etmek: Boşa harcatmak
 Hesabat: Hesaplar
 Heyeti içtimaiye: Sosyal topluluk
 Hulasai faaliyet: Çalışmalar özeti
 Hulul etmek: Gelip çatmak
 Huruf: Harfler
 Husul: Oluş , meydana geliş

İcra Vekili: Bakan
 İçtima: Toplantı
 İçtimai: Sosyal, toplumsal
 İhraz eylemek: Erişmek, kazanmak
 İhtiram: Saygı
 İka etmek: etmek, yapmak
 İkbal: İşlerin iyi gitmesi
 İktisad-ı siyasi: Ekonomi politik
 İltihak: Katılma
 İnhilal: Dağılma. çözüme
 İnhisarcılık: Tekelcilik
 İnkılabı azim: Büyük Devrim
 İnkılabî: Devrimsel
 İnkışaf: Gelişme
 İnsaniyetkârane: İnsancıl
 İntihap etmek: Seçmek
 İstifsar: Düşüncesini yoklamak
 İstimdat: Yardıma çağırma
 İstinad: Dayanmak
 İptidai: İlkel
 İrşad: Doğru yolu göstermek
 İtidai: İlimlilik
 İtisaf: Haksızlık

İttihat: Birlik
 İzale: Gidermek

Kanunu Esasi: Anayasa
 Karib: Yakın
 Kısmı mühim: Önemli bölüm
 Kıtaat: Birlikler
 Kıtai askeriye: Askeri birlik
 Kıt'al: Bogazlaşma, öldürüşüm
 Kıyam: Ayaklanma
 Kıymeti tarihiye: Tarihsel önem
 Kuvve: Güç
 Küfr: Dinsizlik, imansızlık

Lagvetmek: (Bir kuruluşu) kaldırmak
 Layiha: Tasarı
 Liyakat: Yaraşırılık

Maahaza: Bununla birlikte, böyle iken
 Maarif: Eğitim
 Magdur: Haksızlığa uğramış, kıygın
 Makes: Akseden yer, yankı yeri
 Maksadı esas: Asıl amaç
 Mazlum: Zulm gören
 Meal: Anlam
 Mecmu: Toplam, bütün, hep
 Mehafil: Çevreler
 Memul: Umulan
 Memurin: Memurlar
 Menfa: Sürgün yeri
 Menhus: Ugursuz
 Menzil: Konak, varılacak yer
 Merbut: Bağlı

- Merbutiyet: *Bağlılık*
 Metalib: *İstekler*
 Mikyas: *Ölçek*
 Muahede: *Antlaşma*
 Muavenet: *Yardım*
 Mugayir: *Aykırı*
 Muhabere: *Haberleşme*
 Muhaceret: *Göç*
 Muharrerat: *Yazışma*
 Muhayyel: *Hayali*
 Muhil: *Dokunan, bozan*
 Muhit: *Çevre*
 Murahhas: *Delege*
 Mutasallıt: *Sataşan*
 Mutekit: *İnançlı*
 Muvassala: *Ulaşım*
 Muzmahil: *Çöküntüye uğramış*
 Mübareze: *Vuruşma, savaşma*
 Mübeşşir: *Müjdeci*
 Müessesat: *Kurumlar*
 Müfritane: *Aşırı şekilde*
 Mülaki: *Buluşan, kavuşan*
 Mültezim: *Kesenekçi, Devlet gelirlerini götürü*
 Mürid: *Emreden* olarak üzerine alan
 Mürekkep: *Kurulu, bileşik*
 Müsalemet: *Barışıklık*
 Müsellah: *Silahlı*
 Müsavat: *Eşitlik*
 Müstemlekat: *Sömürgeler*
 Müstevli: *Ele geçiren*
 Müşavere: *Danışma*
 Müteessir: *Üzgün*
 Mütefekkir: *Düşünür*
 Mütecellı: *Görünen, meydana çıkan*
 Müttehit: *Birleşik*

Mütesekkil: Örgütlü
 Müzayaka: Sıkıntı, darlık
 Müziç: Tedirgin edici, bunaltıcı

Nail olmak: Erişmek
 Nazarlar: Görüşler
 Necat bulmak: Kurtulmak
 Nikab: Yüz örtüsü, peçe
 Nişane: Belirti
 Niza: Çekişme, kavga
 Numunei İmtisal: Uyulacak örnek
 Nümayiş: Gösteriş

Öşür: Aşar, üründen alınan onda bir vergi

Peyda etmek: Ortaya çıkarmak, edinmek

Rabıta: İlişki
 Rençper: Köylü
 Revabıt: İlişkiler
 Revaç: Geçerlilik
 Ricat: Geri çekilme
 Riyakâr: İkiyüzlü
 Rusya İnkılabı Azimi: Rusya Büyük Devrimi

Sai: Emek
 Sanadid: Başlar, ileri gelenler
 Sevahil: Kıyıları
 Sınıfî mübareze: Sınıfsal çatışma
 Sirayet: Bulaşma, yayılma
 Suitefehhüm: Kötü kuruntu

Şahadetname:
 Şahrâh:
 Şeraiti iktisadiye:

Şeriat: İslam hukuku
 Şiar: Slogan
 Şûra: Sovyet, Konsey

Taammüm: Yayılma
 Tafsilî: Ayrıntılı
 Tagallüb: Zorbalık
 Tahakkuk: Gerçekleşme
 Tahassüs: Duygulanma
 Tarihi Medeniyet: Uygarlık tarihi
 Tasallut: Sataşma
 Tatili Eşgal: Grev
 Teblig: Duyurmak
 Tedricen: Azar azar
 Tedrisat: Öğretim
 Teessürat: Üzüntüler
 Teknika: Teknik
 Telakki etmek: Anlamak, saymak
 Telef: Kayıp
 Temeddün: Uygarlaşma
 Temerküz: Bir yerde toplanma
 Temessül: Benzeşme
 Temettü: Kazanç
 Tenevvür: Aydınlanma
 Tesanüt: Dayanışma
 Tesirat: Etkiler
 Teşebbüsat: Girişimler
 Teşriki Mesai: İşbirliği
 Teşrinievvel Vekayii: Ekim Olayları
 Tevakkuf: Duraksama, eyleşme
 Tevessü: Genişleme, yayılma
 Tevsi etmek: Genişletmek
 Tezayüt: Çoğalma, artma
 Tranşe: Siper
 Tufeyli: Asalak

Uhde: *Üzerine alma*

Umumi Kitabet: *Genel Sekreterlik*

Usera: *Esirler*

Uzuv: *Organ*

Ümitvar: *Umutlu*

Vahime: *Kuruntu*

Vakıf olmak: *Bilmek, öğrenmek*

Varidat: *Gelirler*

Vasat: *Ortam*

Vesait: *Araçlar*

Vusul: *Ulaşmak, varmak*

Yagmakârlık: *Yağmacılık*

Yıldızdan yıldıza çalışmak: *Gece gündüz çalışmak*

Ziyalılar: *Aydınlar*

Zuhur: *Meydana çıkma, görünme*

DÜZELTMELER

SAYFA	SATIR	YANLIŞ	DOGRU
6	Baş- 3	dümüyle	tümüyle
15	Baş-11	Komintern,	Komintern'in
31	Son- 6	dervini	devrini
38	Son- 7	gırdığı	girdiği
38	Son-13	temeddüd	temeddün
40	Baş-23	izan	izah
41	Son- 7	magdut	mağdur
48	Son-16	vatancı...	vatancı sahte- kârların
60	Baş-20	ceziye	cizye
65	Sonuncu	istala	istila
66	Baş- 8	kıyamine	kıyamına
74	Baş- 2	Gürkistan	Gürcistan
76	Son- 3	yeni Dünya	Yeni Dünya
76	Baş- 8	havalisande	havalisinde

İÇİNDEKİLER

MUSTAFA SUPHİ, KAVGASI VE DÜŞÜNCELERİ.....	1
MUSTAFA SUPHİ (Rozaliyev).....	3
MUSTAFA SUPHİ DİYOR Kİ.....	27
1918 Senesinde Moskova'da Türk Sol Sosyalistleri Kongresi'nde Yoldaş Mustafa Suphi'nin Nutku.....	31
Sosyalizm İçin Cidal (Mustafa Suphi).....	33
I. Türkiye Komünist Fırkası Kongresi'nde Karar Halinde Kabul Edilen Müstemlekat Ve Milletler Hakkındaki Mustafa Suphi Yoldaş'ın Mütalaası.....	37
Tarihi Vazife (Mustafa Suphi).....	39
Anadolu'dan Gelen Elçiler Ve Anadolu'ya Yardım (Mustafa Suphi).....	42
Türkiye'nin Mazlum Amele Ve Rençperlerine (Mustafa Suphi).....	46

Birinci Kongre (Mustafa Suphi).....	51
Büyük Millet Meclisi Hükümeti Ve Komünist Fırkası (Mustafa Suphi).....	55
Saltanattan Sonra (Mustafa Suphi).....	59
Türkiye Komünist Teşkilatı Merkezi Heyeti'nin Faaliyeti Hakkında Bakû Kongresi'nde Mustafa Suphi Yoldaş'ın Layihası.....	63
Kongre'nin Sonunda Mustafa Suphi Yoldaş'ın Nutku.....	84
SÖZLÜK.....	87
DÜZELTMELER.....	97

AGENCE INFO-TURK

Section de

Recherche-Traduction-Dokumentation

Diffusion: COODIFF

Ch. de Ninove, 561 - Bruxelles 1080